

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

50
ПАРА
(ДИНАРА)
1952

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XXVII
Број 750
14. мај 1966.

Дан
BARRY

ФЛАШ ГОРДОН

КРОЗ ВЕКОВЕ

ВИШЕСПРАТНИ СУНЦОБРАНИ

Многи народи старог века знали су за сунцобране. Првобитно њих су смели употребљавати само владари и дворски великодостојници. Али, они их нису сами носили већ су им га над главом држали робови. Величина сунцобрана зависила је

од важности и угледа сопственика. Тако је, на пример, у древној Кини цар имао право на 24 сунцобрана који су на једној дршци били распоређени један изнад другог. Нижи достојанственици морали су се задовољити с много мање „спратова“.

Све до средине 18. века у Европи се знало за сунцобране али не и за кишобране. Једном је неком Енглезу, кога је изненадна летња непогода затекла на улици, пало на ум да се од кише заштити сунцобраном. Мада су га његови суграђани исмевали, он је наставио да се сунцобраном брани од кише. Његов сунцобран био је у ствари — први кишобран.

САПУН ЗА СНАГУ

Мешајући пепео од костију и животињску маст стари Германи справљали су неку врсту сапуна, заправо први сапун за који историја зна. Међутим, они га нису употребљавали за

прање и умивање, већ при неким верским обредима, јер су веровали да ће утрљавањем те смесе у тело добити снагу животиње. Од Германа су вештину справљања сапуна научили Римљани и тек су га они почели употребљавати за прање тела и рубља.

У ОВОМ БРОЈУ:

НАШ ПРВИ ПОЛИТИЧКИ СПИС
УПУЋЕН ЖЕНАМА
АНЕГДОТЕ
ШАХ
СПОРТ
ДВАНАЕСТ ДАНА НА ЛЕДЕНОМ
БРЕГУ
ВУДОВ
ОПАСНОСТ ЈЕ МОЈЕ ЗАНИМАЊЕ
ПИСМА ЧИТАЛАЦА
ХАРМОНИКА ОД СТАКЛА
ЖИЛВЕР БЕКО ПИШЕ ОПЕРУ
КРАЈ ЈЕДНОГ КОПАЧА ЗЛАТА

Кроз нашу
земљу

ВРАЊЕ

Врање се развило на про-
страној заравни, која
се незнатно издиже
западно од широке долине
равни Јужне Мораве. У њего-
вој питомој околини одлично
успевају винова лоза и дуван
док је још у доба Римљана
гајена конопља. Пре него
што је ушло у састав Србије
у време краља Милутина Не-
мањина, Врање је припадало
Византији. У време турске
владавине градом у њему се
развило занатство: изра-
да ужади од конопља оружја
и разних ковачких производа
од гвожђа, које се добијало
из власинских и масуричких
рудника. У нашој књижевни-
сти познато је као родно ме-
сто приповедача Боре Стан-
ковића, који је изванредно
приказао живот Врања крајем
XIX века. Многи посети-
оци Врања наврате да виде
родну кућу овог српског књи-
жевника, затим стари турски
хамам (зидан вероватно пре
више од три века), мост пре-
ко реке, два пашина конака
и др.

Врање је сада значајан ин-
дустриски центар горњег
Поморавља. У њему је најве-
ће индустријско предузеће
Фабрика дувана, а потом фа-
брика обуће. Као воћарски
крај Врање има могућности
да се развије и у центар пре-
храмбене индустрије. Оно је
просветни центар шире околи-
не; има више школа, међу
којима и нижу музичку, гим-
назију и учитељску школу.
Град има око 20 хиљада ста-
новника.

ПАНОРАМА ВРАЊА

УМЕТНИКОВА ШАЛА

Остало је забележено да
се Микеланђело страхови-
то љутио на тобожње кри-
тичаре који су се слепо
клањали пред античким
вајарством. Не познавају-
ћи уметност и плаћајући
данак помодарству, они су
узносили све што је антич-
ко у скулптури и с презре-
њем говорили о делима
својих савременика. Мике-
ланђело је одлучио „да да
лекцију“ овим тобожњим
познаваоцима уметности.

Једном, копајући темеље
за неку нову зграду, рад-
ници су пронашли у земљи
једноруку статуу. Одмах
су се окупили поклонници
древне уметности.

— Ох — чули су се уз-
буђени повици, — Божан-
ствено! Каква хармонија!
Какво савршенство!

— Погледајте, једна ру-
ка статуе распала се у
прах. Кип мора да је ве-
ома стар.

— Зар су наши уметни-
ци способни за оваква ре-
мек-дела? Ја у мислима
цртам ту руку која недо-
стаје и одушевљавам се!

— У праву сте — уме-
шао се у разговор Мике-
ланђело. — Са обема рука-
ма заиста би лепше изгле-
дала.

Рекавши то, он се за тре-
нутак удаљио и вратио се
с руком која је недостаја-
ла. Поставивши је на од-
говарајуће место испричао
је окупљенима да је неко-
лико дана раније своје-
ручно израдио „античку“
статуу.

— Преварант! — увреди-
ли су се „зналци“. — А за-
што си је закопао у зе-
мљу?

— Одавно сам запазио
— одговорио им је Мике-
ланђело — да све што се
извуче из земље изазива
ваше одушевљење. И...
нисам се преварио.

АНЕГДОТЕ

НАЈВЕЋА БРИГА

Амерички писац Роберт Е. Шервуд, познат по својој
изванредној висини као и лакоћи са којом пише књиге, на
питање једног новинара шта му представља највећи про-
блем приликом писања, одговорио је:
— Да сместим ноге испод писаћег стола.

О ШКОТЛАНЂАНИМА

Млади Шкотланђанин био на одмору у Лондону и по
повратку један пријатељ га пита како се тамо провео.

— Врло лепо. Али морам ти рећи да су Лондонци чудни
људи. Замисли молим те, у два часа дођу неки тип је лу-
пао ногама у врата од моје хотелске собе. Али ја сам са-
чувао хладнокрвност и наставио да свирам и даље у гајде.

НЕ ТРЕБА ДА СЕ ПЛАШИ

Познати бечки глумац-ко-
мичар Александар Жирарди
(1850—1918) унајмио је јед-
ном намештену собу. Првог
дана по усељењу дошао је
кући право с пробе носећи
позауну која му је била по-
требна за његовог улогу.

— За име света — повика-
ла је старица која му је унај-
мила собу. — Ви свирате у
позауну?

— Не бојте се, милостива —
одговорио је Жирарди умиру-
јућим гласом. — Нећу вас уз-
немиравати. Свираћу само
док ви будете спавали.

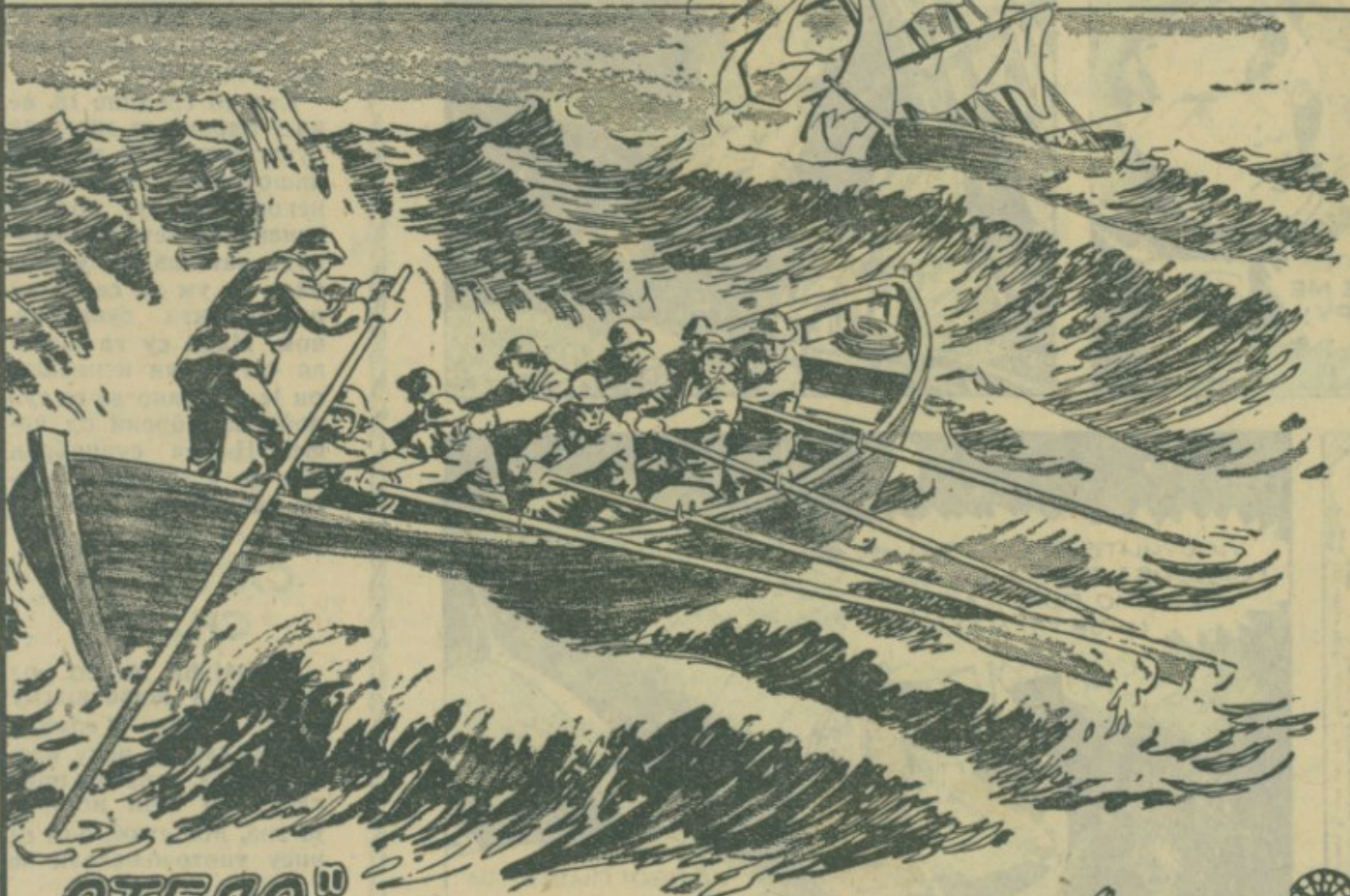
ПРАВА ГЛУМИЦА

У време немог филма чувена глумица Лилијен Гиш игра
ла је у „Боемима“ улогу Мими. Режиер филма Кинг Видор
приметио је да је што се више ближио дан њене „смрти“
на филму глумица постајала све блеђа и мршавија. На дан
снимања те сцене Лилијен Гиш се појавила упалих очију
и сувих, испуцалих усана.

„Лилијен је успела да потпуно осуши своја уста на тај
начин што три дана пре тога уопште није узела ништа
течно, а уз то је држала између десни и образа јастучиће
вате — причао је касније Видор. — И док смо снимали
сцену умирања уопште није дисала. Уплашио сам се јер
сам поверовао да је заиста умрла. Тада јој се обратио њен
партнер Џон Џилберт. Она је отворила очи, али није мо-
гла да проговори док јој није овлажио усне. Тек после
снимања дознали смо да је она данима већ била да дине
тако да се то уопште не примети. У данашњем филмском
свету не може се више наћи на такву преданост послу.“

Ripley's

Веровали или не!

„ОТЕЛО“

ПРВИ ЗВАНИЧНИ ЧАМАЦ
ЗА СПАСАВАЊЕ ИЗ БАРФЛЕРА
(ФРАНЦУСКА) НА СВОЈОЈ
ПРВОЈ АКЦИЈИ СПАСАВАЊА ИЗБА-
ВИО ЈЕ 28 ЧЛАНОВА ПО-
САДЕ НАСТРАДАЛОГ
АМЕРИЧКОГ БРОДА
„ОТЕЛО“ (4 ДЕЦЕМБРА 1872)

ПЛАМЕНА ЛОПТА

НЕКАДА СЕ НА
ХАВАЈИМА ВАТРА
ПРЕНОСИЛА С МЕ-
СТА НА МЕСТО ПО-
МОКУ ЛОПТЕ ОД
БИЉНИХ ВЛА-
КАНА УПРЕ-
ДЕНИХ У
ФИТИЉ КОЈИ
ЈЕ СПОРО
ГОРЕО

ПРИРОДНИ ТЕРМОМЕТАР

АУСТРАЛИЈСКА
ПТИЦА МЕЛИ ПОЛ-
АЖЕ СВОЈА ЈАЈА У
ПРИРОДНЕ ИНКУБА-
ТОРЕ — РУПЕ У ЗЕМ-
ЉИ КОЈЕ НАГЛУЧИ
ЛИШКЕМ КОЈЕ ТРУЛИ
— И РЕДОВНО ЈЕЗИ-
КОМ ПРОВЕРАВА
ТЕМПЕРАТУРУ
У ЊИМА!

ЖИВИ МОСТОВИ

НАДЗЕМНО КОРЕЊЕ ИНДИЈСКЕ СМОКВЕ
ТОЛИКО СЕ ЧВРСТО ИСПРЕПЛЕТЕ ДА АКО СЕ
КОРЕЊЕ ДВА СТАБЛА СА СУПРОТНИХ
ОБАЛА РЕКЕ СПОЈИ ДОБИЈА СЕ
ВЕОМА ИЗДРЖЉИВ МОСТ

МАЧЕВИ

КОЈЕ СУ
У 17 ВЕКУ
НОСИЛИ НЕ-
МАККИ ВИТЕ-
ЗОВИ ЧЕСТО
СУ У БАЛЦА-
КУ ИМАЛИ
ЧАСОВНИКЕ!

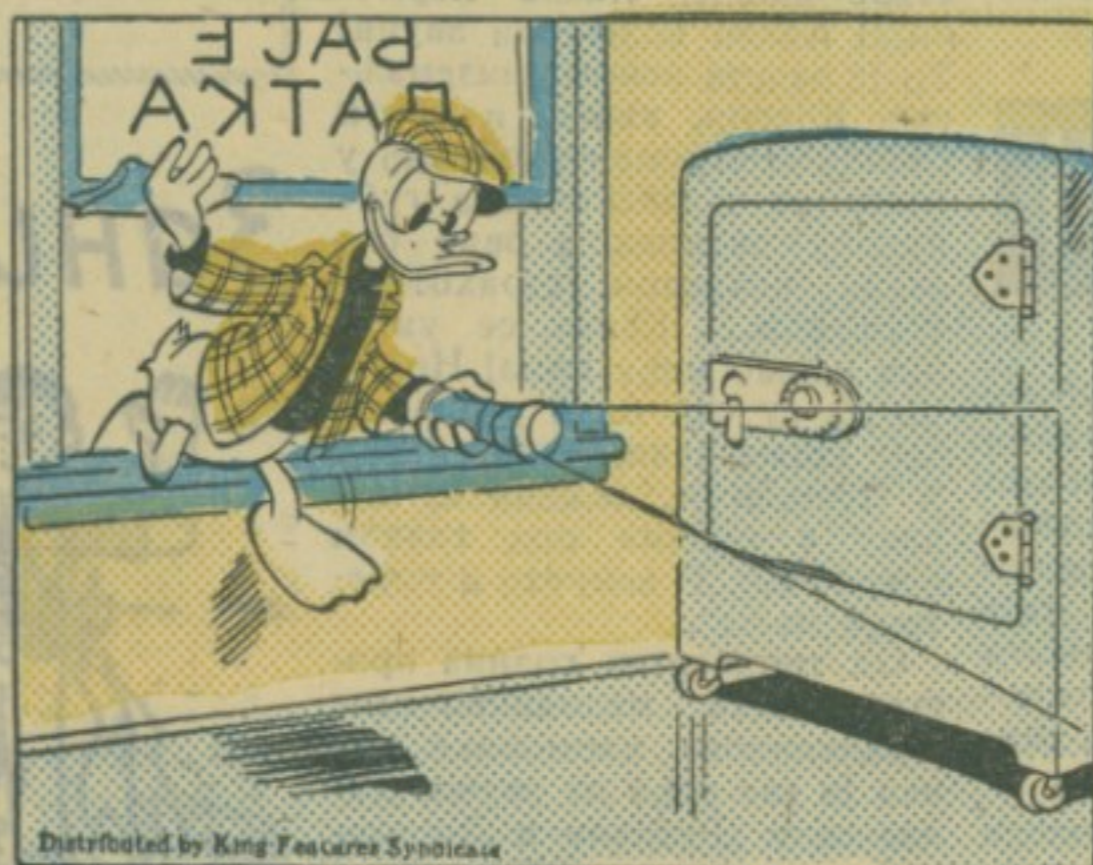
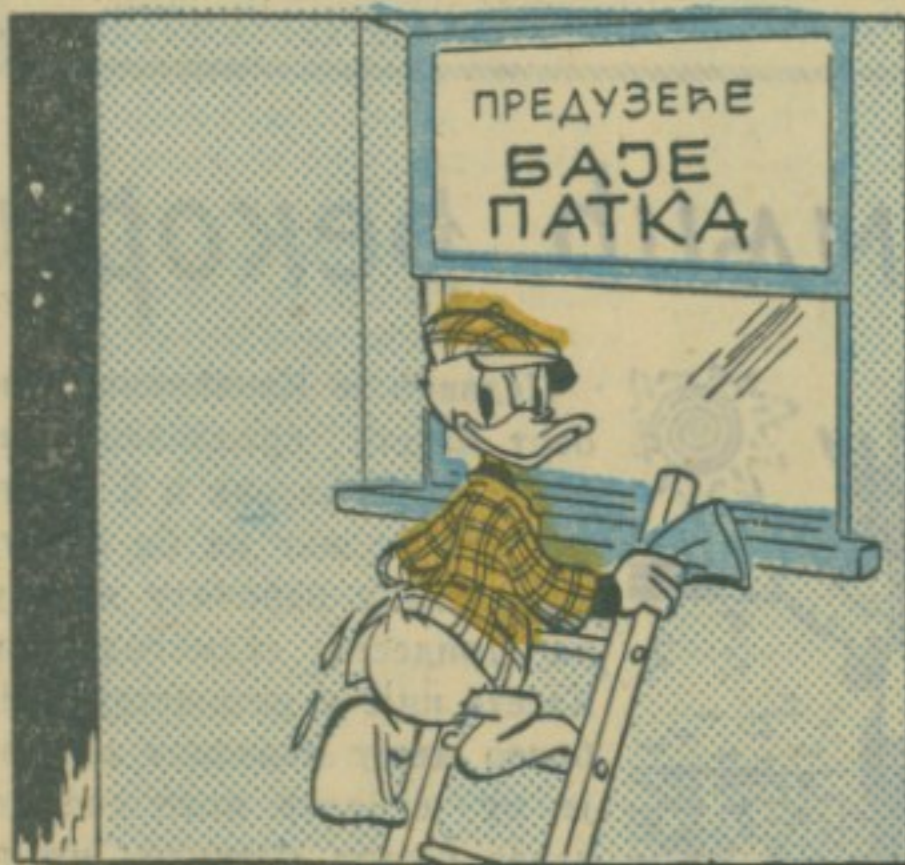
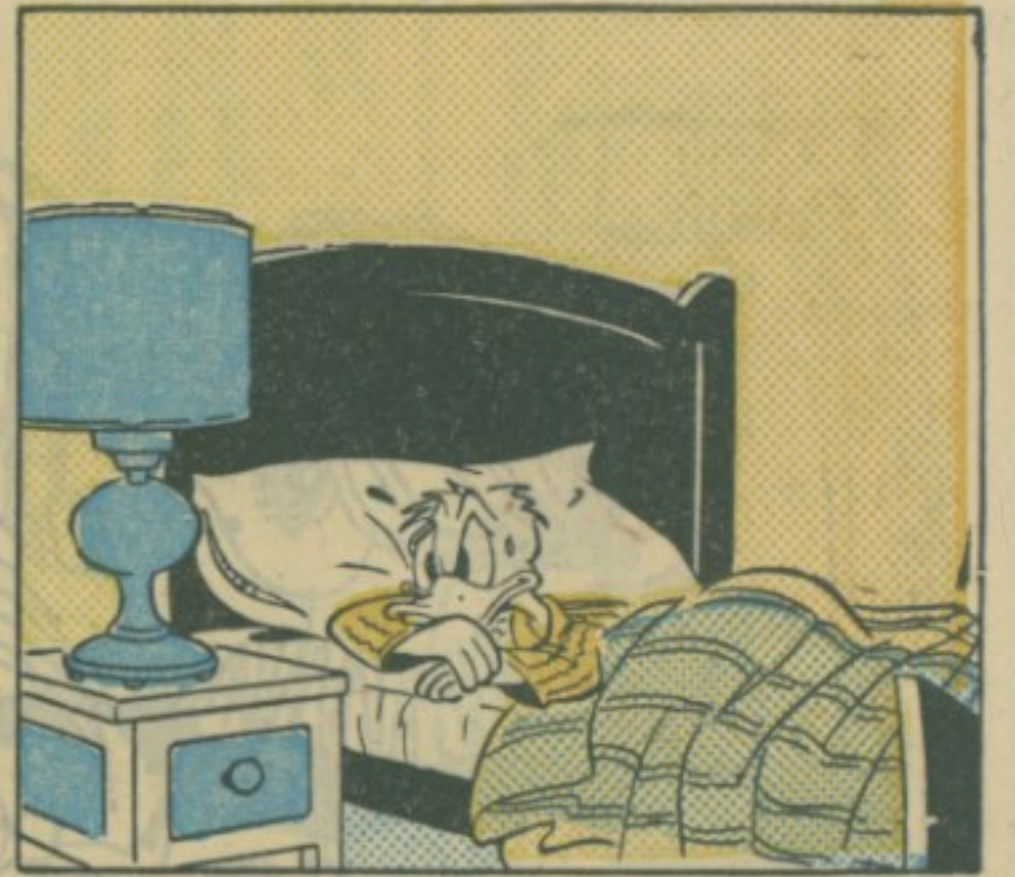
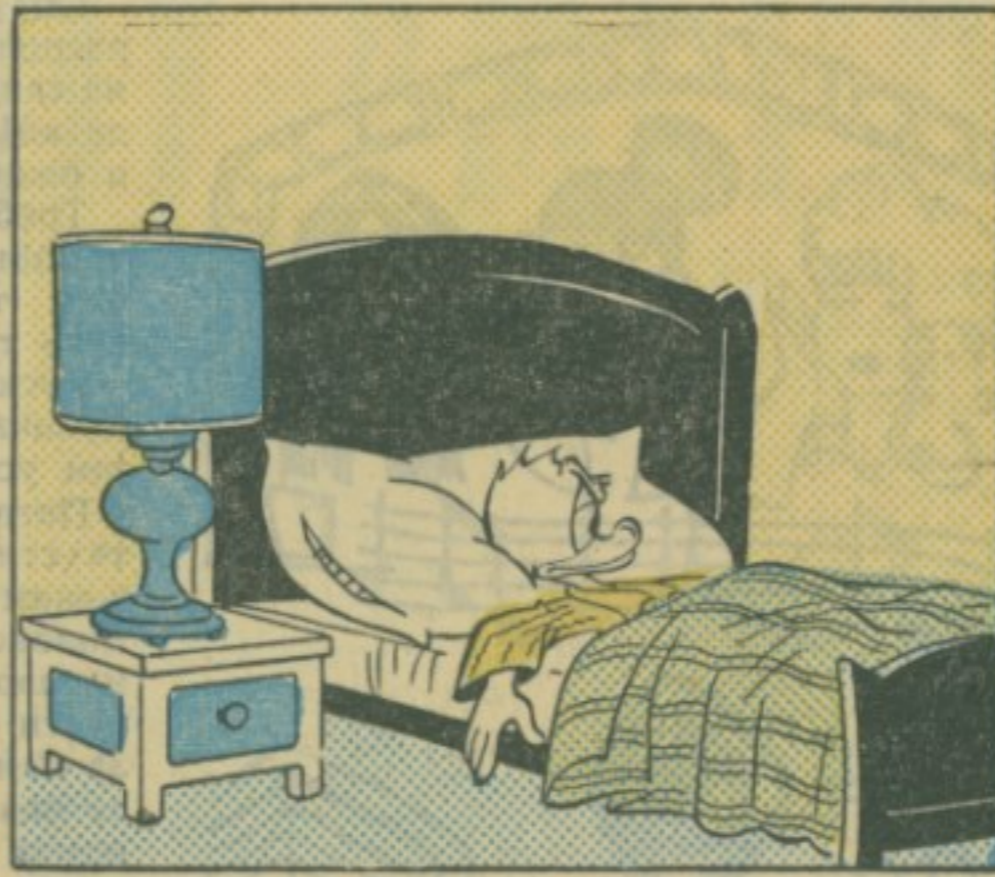
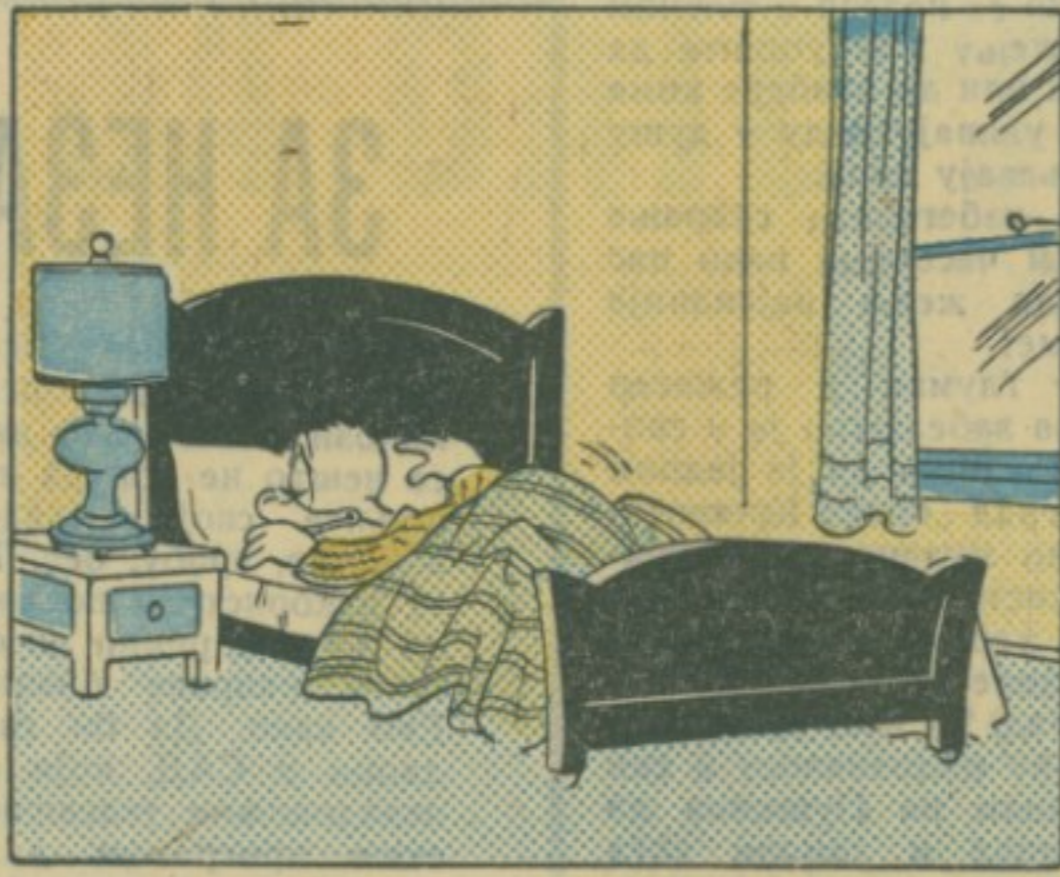

ЈОЗЕФ ЈУСТУС СКАЛТЕР

(1540-1609)
НАЈВЕЋИ
НАУЧНИК
СВОГ
ВРЕМЕНА
ПАО БИ
У НЕГВЕ-
СТ КАД
ГОД БИ
ВИДЕО
ВОДЕНУ
БИЉКУ
КРЕТОВ-
НИК

WALT DISNEY

ПАЈА ПАТАК

СПОРТ

СВЕ ЈЕ ПОЧЕЛО ОД ОПКЛАДЕ

Женево језеро у Швајцарској има површину од 580 кв. км. и природна је граница ове земље са Француском. Њега напаја Рона која сакупља своје прве воде из Ронског глечера у центру Алпа. На средини града Калвина, у близини Женева, Рона утиче у језеро. Систем мостова чини ово место идеалним за све врсте спортских приредби на води. Тако је, на пример, између мостова Женева било организовано светско првенство за веслање у каноима.

Пре више од тридесет година на обали језера сакупило се весело друштво. У разговору један од њих је рекао: — Кладим се да ћу препливати од моста Берке до моста Машинен берке. — И препливао је. Од тада сваке нове године плива се ова стаза, а број учесника расте из године у годину. На крају је број пријављених порастао, да се такмичење морало ограничити на највише десет у свакој „категорији“. Хиљаде гледалаца, наравно у зимским капутима, посматрају ток борби.

за је изабрана јер вода на овом месту није тако брза.

јано је 39. такмичење по реду. Њега је као и увек организовао „Поло-клуб“ из Же-

неве, један од оснивача Швајцарског пливачког савеза и четрнаест пута првак државе у ватерполу. Учесници такмичења били су подељени у четири категорије:

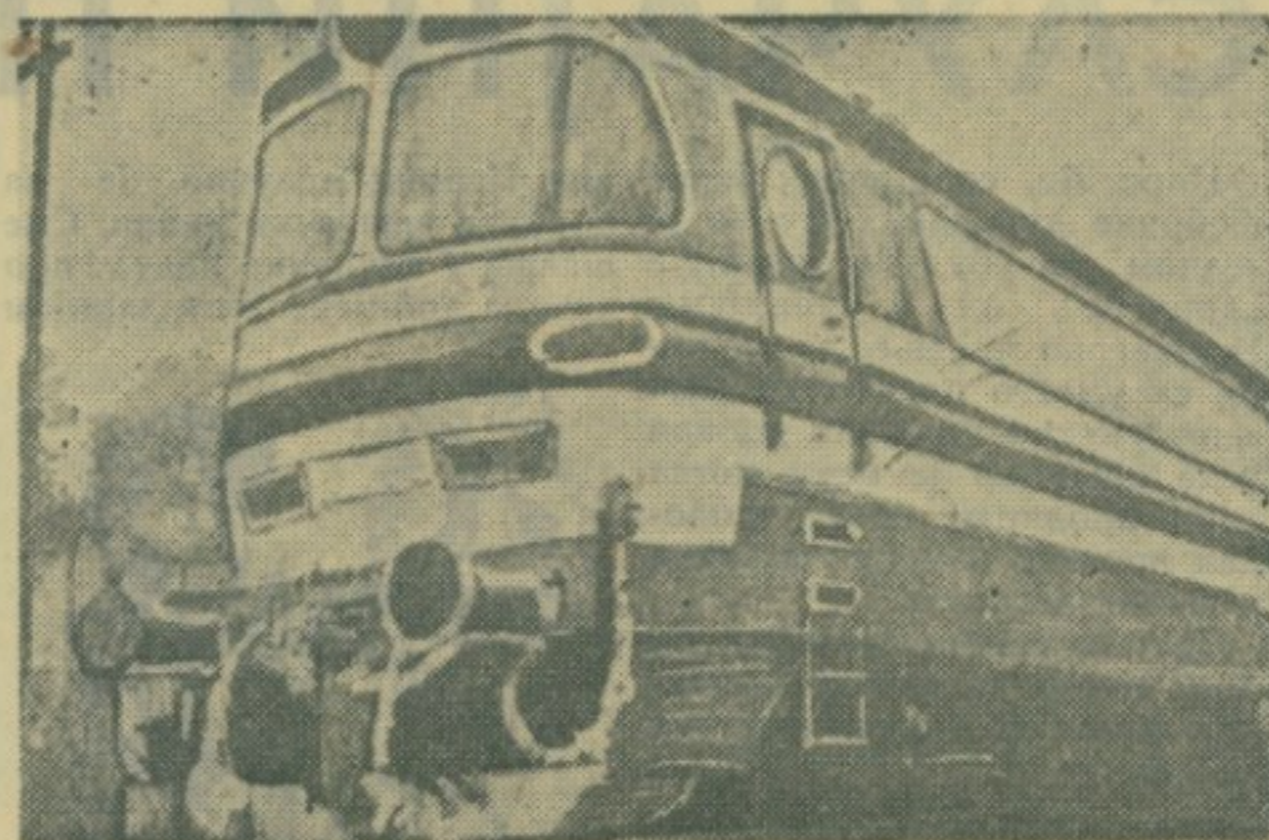
1. Чланови националних пливачких савеза, али највише десет учесника.
2. „Дивљи“ пливачи изван савеза.
3. Жене.
4. Мушкарци преко 35 година старости.

Најстарији победник до сада имао је 75 година, а најмлађи дванаест. Пре почетка такмичења учеснике обавезно прегледа лекар.

Према пропозицијама сваки учесник добија неку награду, а победник прима карту за Ницу за два лица, са боравком три дана. Постоје такође прелазне награде. После такмичења увек се организује банкет, а осим тога учеснике снимају за филмски журнал и телевизију.

БРЗИНА—160 КИЛОМЕТАРА

Електрична локомотива приказана на снимку може се видети на железничкој траси Москва — Лењинград. Локомотива вуче композицију на дугим пругама брзином од 160 километара на час. Сваки други дан из фабрике у чехословачком граду Пльзени излази по једна оваква електрична локомотива.

Уређује: Паја Патак

Ква Ква

Дечја уста

Смршава се и мали Влаја одједном се на улици зачу неки мукли тресак.

— То сигурно пада ноћ — рече у себи Влаја и заспа.

Зор не види?

Пајини сестрићи први пут гледају скијање на води и Влаја зачуђено пита браћу:

— Због чега овај чамац иде тако брзо?

— Па зар не видиш да га овај на скијама јури — одговори му сvezналица Раја.

Схватио је

На часу физике наставник је дуго објашњавао шта је то центрифугална сила и да би проверио да ли су ученици разумели, пита Влају:

— Влаја, наведи ми један пример из којег се види како делује центрифугална сила?

— Грамофон — као из тона одговори Влаја. — Плоча се окреће а звук одлеће од ње на све стране.

Зна како се зове

Шила се не осећа најбоље и сав уплашен позове лекара.

Пошто га је прегледао, лекар се диже и каже:

— Бојим се да је ваша болест неизлечива.

— Знаш да ми вине не можете помоћи — одговори му сав позелено од страха Шила — али могу ли бар да знам како се зове та моја болест.

— Како да не — одговори му лекар — зове се страх.

Није он крив

Шила, који са букетом нештитоког цвећа стоји на углу и чека Белку, прилази Паја Патак и зачуђено примећује:

— Зар те није срамота да девојци носиш венчачко цвеће?

— А шта друго да радим кад она увек закасни на природно увене.

Зову се туристи

Учитељица на часу говори ђацима о птицама селицама и да би проверила да ли су разумели о коме се ради она их пита описно:

— Да ли знате како се зову они наши пријатељи који се у јесен селе у топлије крајеве и којима се сви толико радујемо?

— Знаш ја — јави се практични Влаја — зову се туристи.

У једној старој енциклопедији пише: „Хармоника се састоји од неколико чаша различитих величина постављених на столу и наштамованих на различите тонове помоћу воде наливене у њих. Смочивши овлашпирсте у води свирач тара њима рубове чаша и тиме извлачи из њих нежне звуке“.

Хармоника од обичних чаша? Овај опис нема никакве везе с хармоником какву ми познајемо. Јер, стаклене хармонике давно су одживеле свој век и могу се видети, и то ретко, само у музејима. Таква једна хармоника чува се у Ленинграду, у Државном научноистраживачком институту за позориште, музику и кинематографију. Овај инструмент створила је 1760. године машта Бенџамина Франклина, великог америчког државника и физичара, изумитеља громобрана.

У „Цепној књизи за љубитеље музике“, објављеној 1796. године, пише:

„Најглавнија својства добре хармонике треба да су следеће: звончићи морају имати облик савршеног цилиндра, да имају чист звук и при том стакло не сме бити дебело да би и при најлакшем покрету прстију одавало јасан тон.“

Стаклене хармонике нису биле само инструмент за забаву. Моцарт је написао три композиције за стаклену хармоникку, флауту, обоу, алт и виолиночело. Франклинову стаклену хармоникку искористио је у једној својој композицији и Бетовен, а у четвртој чини

Хармоника од стакла

Глинкине опере „Руслан и Лјудмила“ она се знатно издваја између осталих инструмената, понекад чак и малим соло партијама.

Како се свирало на стакленој хармоници?

Помоћу ножне педале окретало се једно вретено на коме су се налазиле стаклене полулопте зване „звончићи“. „Звончићи се — писао је један зналац ове музике — квасе натопљеним сунђером и помоћу лакких додира прстију по њиховим рубовима производе се узбудљиви и за срце дирљиви тонови својствени само хармоници“. Неки приврженици стаклене хармонике у Русији тврдили су да су тонови неупоредиво лепши ако се рубови звончића не навкасе обичном водом, већ руским квасом.

„Египћани инструмент хармоника веома је редак — каже се даље у „Цепној књизи за љубитеље музике“. — Један од главних узрока је широко распрострањено мишљење да свирање на том инструменту штоди здрављу, уз-

бућује нерве, баца у дубоку тугу, чини човека потиштеним и меланхоличним и служи као поуздано средство за настајање лагане али потпуне исцрпљености. То мишљење није тачно. Ипак, треба поштовати нека правила предострожности. Ево неколико савета свирачима на хармоници:

Лица чији су нерви оболели не треба да свирају на хармоници док не оздраве.

ЈЕДАН ОД НАЈВЕЋИХ

Недавно је на реци Севери у Енглеској изграђен један од највећих висећих мостова на свету. Стубови су му високи 170 м. и стоје на чврстој стеновитој подлози. Његов главни лук висок је око 44 м. те испод њега могу пролазити и бродови велике носивости. Главни лук је дуг око 1200 м. Иначе, највећи мост са једним луком који је дуг 1500 метара јесте Голден Гејт у Сан Франциску.

Мост на нашој слици прелази преко реке Севери која се улива у Бристолски канал, а он представља улаз у атлантски прекоморски трговачки пут.

Изградња моста била је велики проблем за инжењере, поморце а и локалне власти више од сто година. Прича се да је о овом прелазу размишљао још римски војсковођа Аулус Плаут, када је пре 1900 година намеравао да нападне Велшане.

Онај ко се налази у тужном расположењу или уопште да не свира или да изабере комаде који уливају наду у душу и оживљавају срце.

Треба избегавати свирање у ноћним часовима иако нас баш тада жеља најсилније вуче томе!

Руски глумац и режисер Куличков забележио је у својим успоменама да је једном у Петроград „преко Крочишта“ стигао музичар са забрањеним инструментом сличним Еоловој харфи, а власти су му наредиле да за 24 часа напусти град. Та вест је изазвала највећу радозналост и сви су навалили на Плушкина да одмах пође и замоли кога треба од надлежних за дозволу да те вечери у једној од соба Демутове гостиснице чују необичан инструмент. Говорили су: „Само теби неће одбити такву молбу“. И заиста, нису му одбили. Увече се скупило читаво друштво. Довели су уметника с великим сандуком, то јест његовим инструментом. Уметник је замолио чашу воде, уквасио сунђер и натакао га на клин. Од притиска ногом на педалу вретено се завртело; тада је уметник поквасио врхове прстију и једва додирнујући њима кругове који су се окретали почео да свира симфоније, арије свих знаменитих композитора нове и старе школе. Каква хармонија! Какви волшебни звуци! То је заиста нешто ванземаљско. Клавир, харфа и други слични инструменти обично у басовима и дискантима губе пуноћу звукова, а овде бас звучи некаквом страховном тутњавом... Каква се уметник нашао међу нама! Не само да су сви били узбуђени, већ ошамућени, потресени... А Пушкин је, лежећи на дивану с рукама под главом понављао: „И замрети и умрети се може“.

Од тридесетих година прошлог века мелодични глас Франклинове хармонике почео је све ређе да звучи. Данас се у „Руслану и Лјудмили“ партија стаклене хармонике изводи на челу.

ЗА НЕЗАДОВОЉНЕ

Уздржани гнев школи здрављу, кажу психолози и зато ако вам се нешто не допада испојите своје незадовољство, срџбу, бес. То су искористили пословни људи спремни да од свега направе бизнис. Ево како. Да би гледаоци у САД, који су незадовољни телевизијским програмом дали себи одушка, пронађе-

но је решење. Екран телевизора прекрије се танком провидном пластичном плочом довољно јаком да се од ње одбију танке шињате стрелице које су такође начињене од пластичне масе. Не зна се да ли овај метод помаже телевизијској публици, али је сигурно да трговци задовољно трљају руке.

НЕ ВОЛЕ ЈЕ НИ ГАЛЕБОВИ

Одавно се зна да постоји велика разлика између француске и енглеске кухиње, наравно у корист француске и из тога проистиче безброј прича и анегдота од којих је и ова коју ми доносимо:

Један Француз путовао енглеском лађом и кад је упловила у пристаниште каже свом пријатељу који је дошао да га сачека:

— На овом енглеском броду храна је била толико лоша да су је се и галебови плашили.

Занимљив рекорд

Недавно је Канађанин Роберт Касете препливао Ламанш за 12 часова и 5 минута. Сам подвиг не би заслужио неку нарочиту пажњу да тридесет седмогодишњи Касете није у детињству преболео дечју парализу од које му је једна нога све до данас остала потпуно непокретна.

ТОПЛО И КАД ЈЕ ХЛАДНО

за време зиме као и гледаоцима хокеја на леду као и клизачима на леду.

КОЈА ПТИЦА СЕЛИЦА ПУТУЈЕ НАЈДАЉЕ?

Најдаље се сели арктичка морска ластва. Она се гнезди у Арктику, на острвима у близини Северног пола. Ту проведе пролеће и лето. Почетком јесени почиње свој пут на југ. Неке од њих допру чак до Антарктика на Јужном полу. Ту проведе лето јужне атмосфере и опет се враћају на Арктик. Сматра се да тако прелете и преко 35.000 километара годишње.

ИЗГУБЉЕНА У КОСМОСУ

Једна посребрена рукавица претворена је у минијатурни сателит и сада се обрће око Земље брзином од 28000 километара на час. Ова рукавица је припадала америчком космонауту Едварду Вајту, једном од првих васионских пешака, који ју је тада изгубио.

И поред свог симпатичног изгледа нашу пажњу није привукла ова клизачица, већ јасук на коме она седи. Овај „топли“ јасук је направљен од непромочиве синтетичке материје винил а има специјалну особину да упија топлоту тела и да је поново враћа у тело зрачењем. Због тога га његови творци препоручују рибарима, ловцима, гледаоцима фудбалских утакмица

СЛУЧАЈНИ ПРОНАЛАСЦИ

Џори Ли, сопственик једне фабрике дугмади, одлучио је једном да убудуће израђује „дрикере“ од алуминијума. На његово чуђење, на машини су уместо пљоснатих алуминијумских кружића добили уске цеви јер је меки метал лако продирао кроз слободан простор између матрице и њеног лежишта.

Тако се сасвим случајно „родно“ метод за израду бешавних цеву од танких листова метала.

За време једног школског распуста млади Шкотланђанин Перкин одлучио је да пронађе вештачки кинин. Сместавши у неколико посуда производе добијене дестилацијом

угља добио је густу, прну масу: опити нису успели. Да би опрао посуде, морао је да густу талог у њима раствори помоћу шпиритуса. У неким посудама смеша је под дејством шпиритуса добила дивну пурпурну боју.

То су биле прве вештачке боје.

У лабораторији немачког научника Вилма испитивани су 1909. године материјали који би могли да замене скуп месинг који се употребљава за пушчане чауре. Једне вештачке боје, у чијој

се кући догодио несрећан случај, оставио је журећи се у апарату за испитивање нешто легуре од мало бакра и алуминијума. После неколико дана у том апарату добијени су неочекивани и задивљујући резултати.

Да лаборант није прекинуо опите, ти резултати никад не би били добијени, јер, како се касније показало, ова легура добија на тврдоћу дугим стајањем на собној температури.

Тако је, опет захваљујући случају, добијен један од најважнијих материјала данашњице — дуралуминијум.

ШТА МОРА ДА ЗНА РИБОЛОВАЦ

У принципу код нас се смеју све рибе да лове. Међутим, постоје ипак извесна ограничења. Тако је забрањен лов већине риба за време мрешњења, тј. размножавања. Поред тога ограничење је и ловљење бољих проређених врста риба испод одређене величине. Тако се шаран не сме ловити испод мере од 25 сантиметара, смућ испод 35, кечига испод 40, поточна пастрмка мања од 24, сом испод величине од пола метра, а младица чак испод мере од 70 сантиметара. Према томе, ако уловите коју од ових риба која није досега прописану дужину, мерена од врха главе до краја репа, морате је пустити на траг у воду, ма колико вам она изгледала велика.

Прича о човеку који је пронашао најбогатије руднике злата на Аљасци, омогућио многим да постану богати а сам умро заборављен и у бедности.

И КИТОВИ ПОД ЗАШТИТОМ

Недавно је један стручњак за зоологију при Уједињеним нацијама упутио аларм свим земљама: „Спасите китове!“ Према његовој изјави године 1930. у Јужним морима било је око 400.000 китова, док их данас има свега око 35.000. Због тога он предлаже да се улов китова стави под контролу једног одељка при Уједињеним нацијама и да се тим поводом одржи међународна конференција током 1967. године.

ИЗ ЕПОХЕ ЗЛАТНЕ ГРОЗНИЦЕ КРАЈ ЈЕДНОГ КОПАЧА ЗЛАТА

Први септембар 1896. године освануо је хладан и тмуран. Изнад реке Јукоу на Аљасци владао је потпун мир који је реметио једино цвркулет ретких птица. У усамљеној дрвеној колиби седео је пет људи. Били су изгладнели и бучно се расправљали између себе. Налазили су се у том крају већ месецима у нади да ће пронаћи злато. Били су удаљени око 3.000 километара од најближег насеља. Залихе хране су већ биле пресушиле и они су живели од оскудног лова и чаја који им је од свих намирница једино преостало. Четворица су захтевала да се одмах врате пре него што почне да пада снег. Само се један, Антон Штандер, противио томе.

Недалеко од њихове колибе, као раширени прсти руке, рачвале су се јаруге које су нестале у заливу Бонанца. Јаруге су биле сличне хиљадама других које су браздале читаву Макензи планину. Многи авантуристи прошли су до тад поред њих и не слутећи да оне крију најбогатије руднике злата на свету. И ко зна докле би тако остали да није било тврдоглавог Аустријанца Антона Штандера.

Пошто су попили чај Штандер се окренуо својим друговима и рекао им да он ипак иде да још једном погледа те јаруге. Још један од четворице пошао је са њим да му помогне док су остала тројица гласно негодовала због продужења боравка у овој пустињи. Антон и његов пријатељ

нису обраћали пажњу на примедбе својих ортака, узели су ашове, пијук и сита за испирање и кренули да још једном опробају срећу. Антон Штандер, рођен у Аустрији, обрео се као младић у Њујорку са два долара у џепу. Био је необично упоран и одлучан, кад би се нечега прихватио није то напуштао док не заврши. ОDMAH по доласку у Америку кренуо је у Калифорнију у потрази за златом, али када је стигао тамо после неколико месеци за време којих је превалио пет хиљада километара, злата није било. Морао је да ради у рудницима угља. Касније, кад је дознао да је злато пронађено на Аљасци, кренуо је тамо. Уз пут се упознао са четворицом трагача које је као и њега била захватила „златна грозница“.

НАЈЗАД ЗЛАТО!

Терен на коме је Антон желео да опроба своју срећу био је покривен лишћем и блатом које се било тако стврдуло да га је тешко било разбијати ашомом. Преко лета цео тај крај био је покривен блатом од воде која се сливала низ планину. Можда зато тамо никад нико није пробао да види има ли злата. У току највећег дела године блато је било залеђено а његова дебљина износила од једног до десет метара.

Сатима је упорни копач ударао пијуком и ашомом да би стигао до шљунка. Заправо он је само претпостављао

да се испод блата налази шљунак а где њега има може бити и злата. Његов друг је док је он копао седео на једном камену и посматрао га како се узалудно мучи. У подне су им се придружила и остала тројица. Донели су оскудан ручак и поново покушали да убеди Штандера да напусти жалов посао и да већ једном крену. Али он је и даље то упорно одбијао. Говорио им је да они иду а он ће сам остати. После ручка наставио је и даље са копањем у нади да ће наићи на шљунак.

Тек два пуна часа после ручка наишао је на шљунак и њиме напунио сито. Учинио му се да је радио узалуд када је пошао на реку да га испере. Али кад је нестало блате са шљунка и песка почели су да се појављују комадићи злата који су светлуцали на мутној светлости тмурног дана. Најзад злато! Истина ово у сити једва да је вредело десетак долара, али то је било са саме површине.

Када су његови пријатељи угледали златна зрна почели су да скачу од радости и да се отимају о пијук и ашов. Већ следеће сито показало им је да су имали више среће него што су се икад могли надати. Могли су се сматрати богатшима.

Били су сигурни да је злато ту и сад је требало извршити поделу. По закону свакоме учеснику припадало је право на експлоатацију у дужини од 150 метара а у ширини од обале до обале. Као проналазачу Штандеру су припала два таква дела што му је касније доносило приход од око 100.000 долара дневно!

Кад су извршили поделу Штандер и његови пријатељи пожурили су да пре почетка зиме стигну у неко насељено место где би набавили потребну опрему за копање злата. У Форт Мејлу Штандер се упознао са власником једне крчме и понудио му 15% прихода од златног мајдана ако му позајми потребан новац. Међутим, крчмар није хтео ништа да ризикује али је на крају ипак пристао да му да новац под условом да деле профит пола-пола. Штандер је морао да пристане на овај неповољан посао и кафеџија је тако, одједном, постао један од најбогатијих људи на свету.

Пошто је набавио сву потребну опрему, Штандер није имао стрпљења да чека пролеће. Купио је псе и санкама кренуо још у току зиме ка својем богатом налазишту. Био је то врло ризичан пут кроз снежне наносе и олује. Тек после два месеца успео је да стигне до места где је пронашао злато, али како због снега није могао да копа то се бацио на посао да направи себи колибу.

У СВАКОМ СИТУ СТО ДОЛАРА!

Када је био готов са колибом Штандер више није могао да чека. Почео је да копа другу рупу на коју је утрошио пуних дванаест дана, али му се тај труд исплатио јер кад је почео са испирањем у својој колиби видео је да је милионер. У сваком сити је било

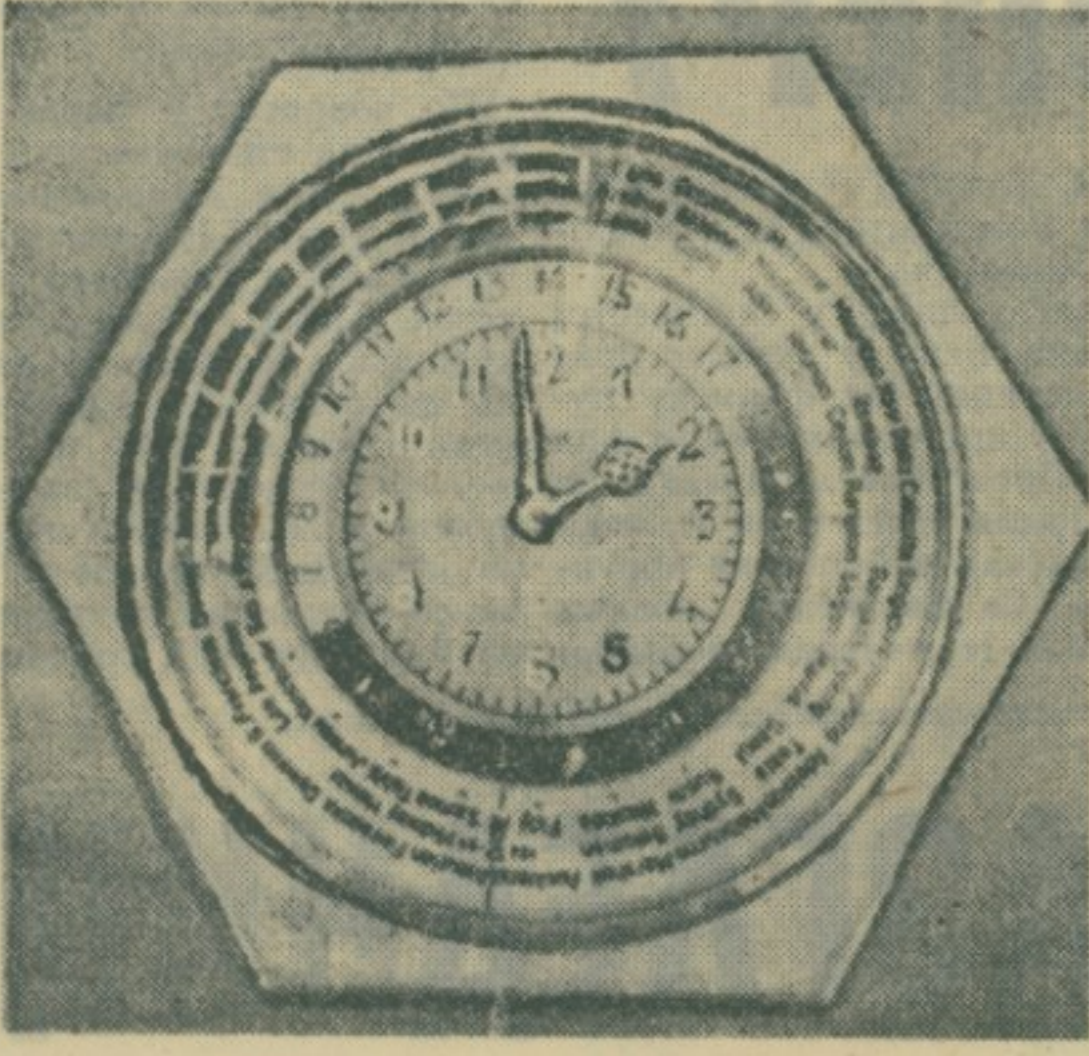
толико злата да је вредело најмање сто долара. У пролеће је стигао и његов ортак власник крчме Бери и ускоро су имали петнаест рупа од којих се није знало која је богатија. Бери му је одмах понудио пет милиона долара да му уступи свој део, али Штандер није хтео ни да чује. Само у току прве године он је из свог дела добио више од те своте!

Све новине света почеле су да објављују вести о огромним количинама злата које су пронађене у заливу Елдорадо. Чак и најбогатији рудници злата у Калифорнији били су тако рећи безначајни у поређењу с оним што је Штандер пронашао. После две године копања Штандер више није знао колико је био богат. Он и Бери купили су терене и остале четворице и тиме још више увећали своје богатство.

Али као и многи други људи који су се метеорски брзо обогатили, Штандер је почео да пије. Није више излазио из кафана у Досону, мале варошце која је била изграђена у заливу Елдорадо. Једне вечери док је седео у кафани видео је једну младу девојку у коју се заљубио. Али девојка је била слободнијег понашања и није марила за њега. Штандер је тада објавио да купује све дијаманте који су се могли наћи у Досону. За цену није питао. Када је покуповао све дијаманте које је могао наћи, однео их је једном златару и наредио да му направи огрлицу. Кад је била готова досезала је до колена. Пред таквим поклоном, чија је вредност била неоцењива, девојка се више није одупрала. Они су се убрзо венчали и кренули на свадбени пут на Далеки исток једним бродом који је он био закупио само за њих. Штандер је са собом носио и огромну количину злата тако да су морнари у шали говорили да није знао шта више да чува — младу жену или злато.

Међутим, после женидбе њему је све пошло наопако. Његова млада жена убрзо се покајала што се удала и почела је да употребљава дроге. Осим тога Штандер је био и љубоморан. Једном приликом, једва се спасао од његовог ножа.

По повратку са свадбеног путовања младенци су се настанили у Сиатлу. Бери је вештим махинацијама успео да откупи Штандеров део рудника. Штандер је почео да улаже злато у разне сумњиве шпекулације и свуда је губио. Пијанство којем се одао користила је његова жена да узима злато и разбацује га. Ускоро, чим је нестало злата, она га је напустила. Сад је Штандер могао да почне испочетка.

Часовник за све земље

Неспоразуми и сметње који су досад настали услед неподударности тачног времена у разним земљама света, биће уклоњени овим часовником који је недавно пустила у продају једна швајцарска компанија.

Часовник има два бројчаника: први који се не разликује од уобичајеног сата и други који је покретан и који окружује други. На њему су

угравирана имена главних градова на свету. На пример: ако један Лондонац хоће да телефонира свом пословном партнеру у Сиднеју у Аустралији у 14 часова биће довољно да окрене други бројчаник до цифре 14 уписане према — Лондону. Тада ће одмах видети да је у Сиднеју поноћ и да ће бити боље да разговор одложи до увече, кад ће у Сиднеју бити јутро.

У ШКОЛИ ЗА ИГРАЧЕ НА КОНОПЦУ

Посматрајући играче на конопцу у циркусу, на филму или телевизији мало се ко упита где они уче све те вештине. А и да ли постоје школе. Од установа које оспособљавају артисте за овај нимаљо лак позив, најчувенија у свету је „Школа за играче на конопцу“ у Стокхолму, главном граду Шведске. Њоме управља жена — Адела Орланде. Она је и сама била играчица на конопцу, а касније се посве-

тила подучавању младих овој вештини. Да учење није ни лако ни просто доказ је већ то што школовање траје пуних пет година. У програм улазе вежбе за одржавање равнотеже, гимнастика и др. Школовање практично никад није завршено, јер артисти — као уосталом и други уметници — морају стално да вежбају и да се усавшавају. На крају школовања ученици полажу испит и тада добијају диплому. А диплома ове

школе је већ залога за квалитет артиста. Са њом играчи на конопцу могу да затраже запослење у највећим циркусима и варијететима.

У школу Аделе Орланде долазе, ђаци из свих крајева света, многи који су кроз њу прошли постали су чувени у овој вештини. На зиду једне учионице у овој школи виси слика Шарл-Емила Гравелеа, највећег играча на конопцу свих времена, познатог под уметничким именом Бленден. Њега Адела Орланде истиче својим ученицима као пример. Заиста, оно што је Бленден извео изгледа нам невероватно и непоновљиво.

Догодило се то 30. јуна 1859. године. Бленден је дао да се на висини од 73 метра изнад чувених Нијагариних водопада затегне кабл дебео 5 сантиметара а 139 м дуг. По том конопцу Бленден је корачао везаних очигу, гурајући испред себе колича са једним точком и носећи на раменима једног човека. Свој заишта јединствен подвиг Бленден је извео пред 50.000 гледалаца који су се стекли са свих страна. Бленден убрајају у „класичаре“ играча на конопцу па зато није чудо што му школа у Стокхолму указује изузетну почит.

ВРАЋА ИЗ »МРТВИХ«

Апарат за оживљавање обамрлих лица, који потпуно аутоматски регулише притисак кисеоника, притисак и дисање недавно конструисан у Енглеској већ се показао као добра помоћ у више случајева. Може да се преноси а састоји се од: челичне боце запремине од 327 литара

кисеоника, гуменог црева, маске за лице и прибора за регулисање. У недостатку кисеоника апарат може да се подеси да ради као мех, при чему се покреће руком. Иначе снабдевен боцом с кисеоником, апарат може да послужи и за указивање помоћи при травмању угљенмоноксидом.

ДЕЦА ИЗ НОВЕ ШУМЕ

ОТАРАВАЛИ СМО СЕ ВОЈНИКА! АЛИ... ЈА НЕ ВОЛИМ ДА ЛАЖЕМ!

ЕДВАРДОВИ ПРИЈАТЕЉИ ОСТАЛИ СУ НЕКО ВРЕМЕ У ЊЕГОВОЈ КОЛИБИ.

НИ ЈА, БРАТЕ! АЛИ ДРУГОГ ИЗЛАЗА НИЈЕ БИЛО!

ИМАШ СКОР-МАН АЛИ ПРИЈАТАН ДОМ, БЕ-ВЕРЛИ!

ТАЧНО! ИПАК, ЕДВАРДЕ, ЗАШТО НЕ БИ ПУСТИО СВОЈЕ СЕСТРЕ ДА ОДУ МОЈИМ ТЕТКАМА У ЛЕНКЕШИР, ГДЕ ЋЕ ДОБИТИ ОДГОВАРАЈУКЕ ОБРАЗОВАЊЕ!

ПРИСТА-ЖЕМ, САМО ПРВО ТРЕБА ЊИХ ПИТАТИ!

ПА, ШТА МИСЛИТЕ О ТОМЕ?

ЈА ВИХ ВО-ЛЕ-ЛА!

И ЈА!

ОДМАХ ЋУ ПИСАТИ ТЕТКА-МА!

ЕДВАРА ДА СВЕ ИСПРИЧАО ИНТЕН-ДАНТУ.

ВЕОМА СИ РАЗУМНО ПОСТУПИО, ЕДВАРДЕ! А САД ОТВОРИ ОВА ПИСМА УМЕСТО МЕНЕ!

ДОБРО!

ОВО ЈЕ СТРАШНО, ГОСПОДИНЕ! НА ВАШ ЗАХТЕВ ВЛАДА ВАМ ЈЕ ДОДЕЛИЛА ИМАЊЕ "АРНБУД" КОЈЕ ПРИПАДА ПОРОДИЦИ БЕ-ВЕРЛИ! ТО НИ САМ ОД ВАС ОЧЕКИ-ВАО!

ЖАО МИ ЈЕ ШТО ТАКО МИСЛИТЕ, ЕДВАРДЕ! УСТАЛОМ, ТО ИМАЊЕ НЕМА, КОДА НАСЛЕДИ ЈЕР СУ СВА ДЕЦА СТРАДАЛА У ПОЖАРУ!

ПОРОДИЦИ БЕ-ВЕРЛИ! ТО НИ САМ ОД ВАС ОЧЕКИ-ВАО!

АЛИ, АКО СЕ ИСПОСТАВИ ДА БЕВЕРЛИЈЕВИ ЧИСУ НАСТРА-ДАЛИ, ДА ЛИ ЋЕТЕ СЕ ОДРЕКИ ИМАЊА?

СВАКАКО! АЛИ, СВАК ЗНА ДА ОД ЊИХ ВИШЕ НИКОГ НЕМА! А САД МОРАМ ДА ИЗИ-ДЕМ!

ДА ЛИ ЋЕТЕ СЕ ОДРЕКИ ИМАЊА?

ЖИЛБЕР БЕКО ПИШЕ ОПЕРУ

Један од најпопуларнијих француских шансоњера, аутор и интерпретатор и код нас познате песме „Натали“, Жилбер Беко рођен је 24. октобра 1927. године. Када је имао двадесет година уписао се на Конзерваторијум у Ници где се убрзо истакао. Добио је прву награду на конкурс за клавир. Нарочито је волео композиције Шо-

о каријери озбиљног музичара. Међутим, зарадити хлеб на тај начин било је тешко, а број оних који се на том подручју пробијају био је врло велики. Стога се Беко одлучио за лакше облике музике, пратио је певачицу Марију Бизе, путовао као клавирист у САД. Између концерата гро значајно је компоновао. По повратку у Париз сви су хвалили његове композиције, али је он ипак годинама остао у ноћном локалу „Пари сир Сен“ свирајући на клавиру за скроман хонорар.

Тек када се удружио с песником Амадеом, који је писао текстове за његову музику, Беко је доживео први велики успех. Песма „Крстови“, која је дуго била бестелер, снимљена је на више стотина хиљада плоча.

Међутим, успех у лакој музици и шансони никада није у потпуности задовољио Бекоа. Компоновање је и даље остало његова главна страст. Стога се он једног дана са магнетофонима, камерама и најсавременијим објективима укрцао на брод за Исланд. На далеком острву он је бележио и претварао у нотне знаке шум ветра у гранатим крошњама, песму риба ра, срибу таласа. Компоновао је озбиљну музику.

По повратку у Париз бацио се на стварање свог животног дела. Компоновао је оперу „Аран“. На жалост, ње он извођење доживело је неуспех. Бекоа то није обесхрабрило, наставио је да ради на озбиљним композицијама. И тако, док се нижу његови успеси у забавној музици и шансони он припрема једну музичку драму чија ће се премијера приказивати на Бродвеју 1967. године.

ПРВЕ РАЗГЛЕДНИЦЕ

Свакодневно се пошаље на милион разгледница широм света, али мало ко зна ко их је први створио и како. Отац поштанских карата са сликама, разгледница је Американац Вилијем Џексон. Он је био сликар, фотограф и истраживач. Живео је готово сто година, од тога је више од осамдесет година провео са камером. Обишао је обе Америке, Европу, Африку, Аустралију многобројна острва.

Тачно пре сто година кренуо је он на Дивљи запад са својом камером и после три месеца вратио се са крдом од сто педесет коња које је зарадио углавном од Индијанаца — трампећи их за своје фотографије. Тако је почела да се ствара његова чувена колекција од пет хиљада слика о животу Индијанаца.

Чим је распродао коње, он је још боље опремљен кренуо поново на Дивљи запад. Био је први фотограф који је снимно лепоте Јелоустонске реке, гејзира Јорис, Великог кањона итд.

Џексон је био неуморан у својим путовањима и истраживањима Америке и зато није чудо што данас има десетак географских назива који носе његово име. Тако постоји Џексонов врх, Џексонов кањон итд. Његове фотографије планинских врхова, кањона, пролаза, река још ни до данас није нико надмашио. Људи широм Америке заинтересовали су се за те слике, али су оне биле веома скупе јер су биле у боји. Требало је пронаћи неки начин да те фотографије буду јевтиније.

Електронски мозак пројектује

Најновији норвешки рибарски брод „Ретген“, који плови Арктиком, први је и једини рибарски брод на свету за чији профил нарцрт нису дали као обично стручњаци за бродоградњу већ електронски мозак.

Пужеви на тоне

Да се пужеви у свету износи 7000 до 8000 тона, од чега се око 2500 и податак из кога се види да само у Турској годишњи промет пужева износи 7000 до 8000 тона, од чега се око 2500 тона извезе у Француску, Белгију, Италију и Немачку.

РЕДАК УЛОВ

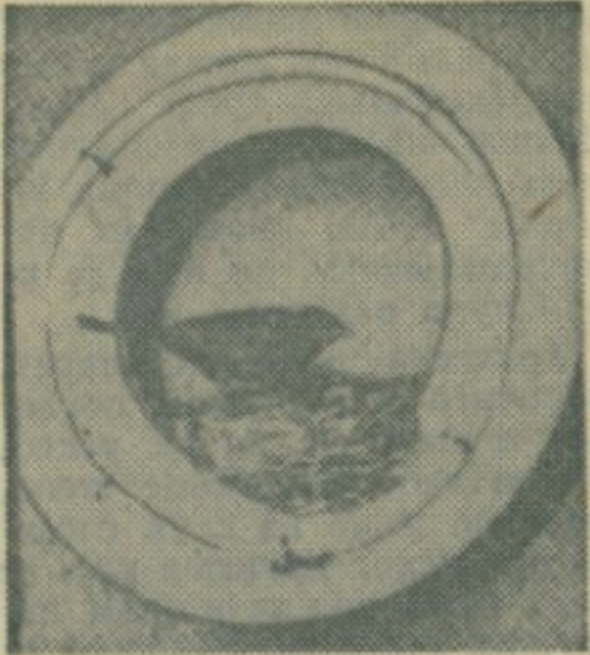
Купајући се недалеко од чуvene плаже у Мајамију, у Флориди, Барни Кипријани и један његов пријатељ угледали су у плићаци једну рибу-сабљарку. Ступили су с њом у борбу. Најзад им је успело да је спутају најлонским ужетом и извуку на обалу. Сабљарка, коју на снимку Кипријани држи за њено убојито оружје, тешка је 136 килограма.

ДА ЛИ СУ СТАРИ ГРЦИ ПУШИЛИ

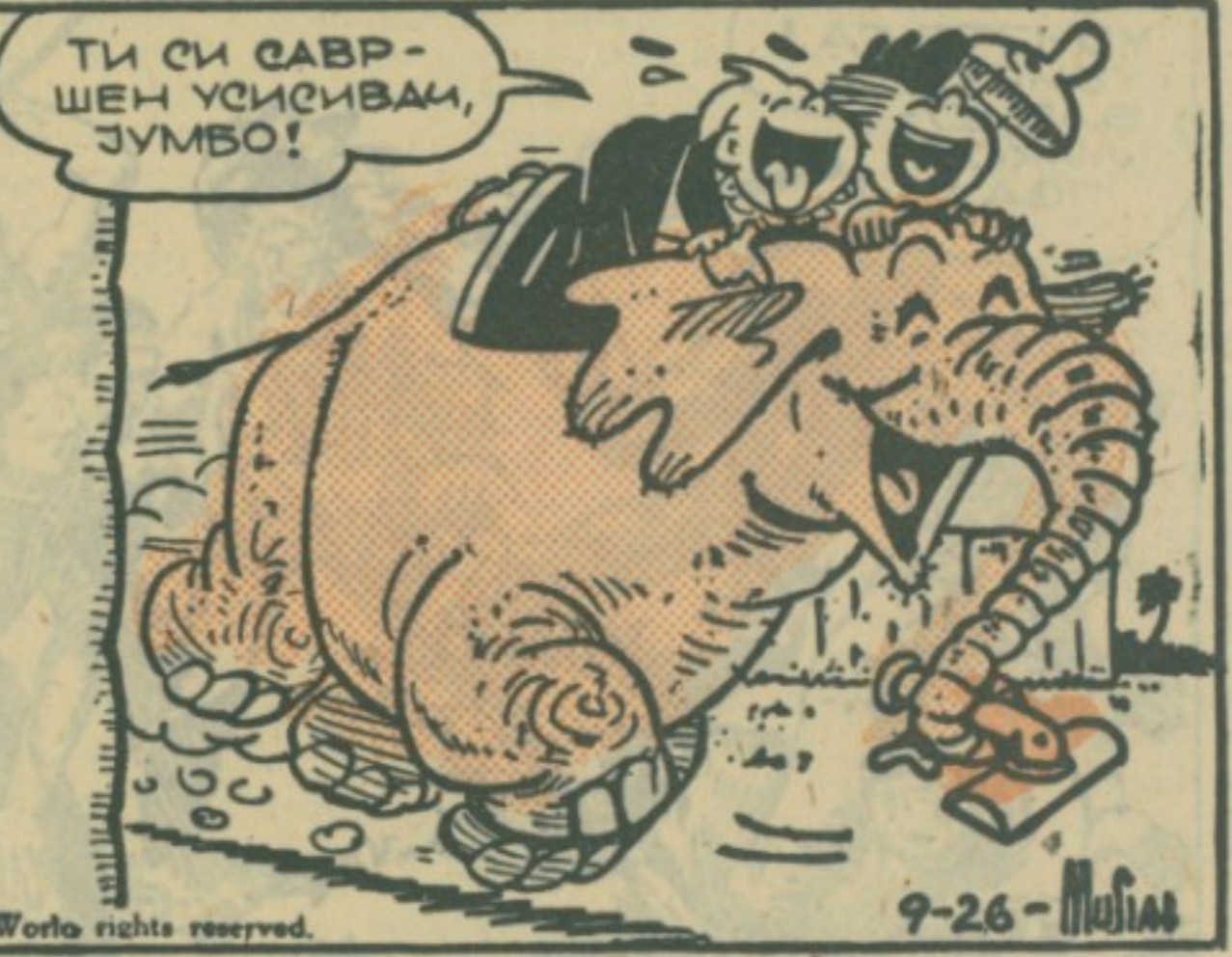
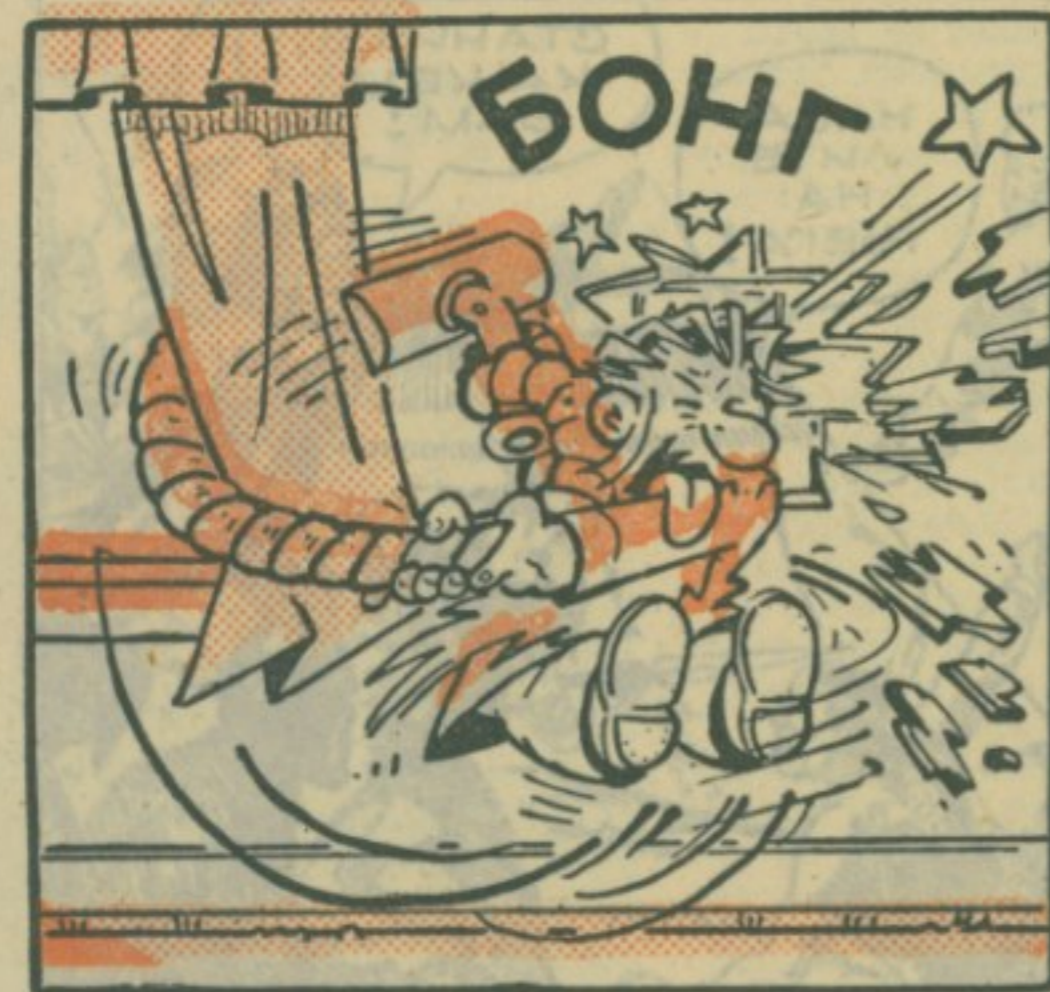
Пре него што је Колумбо открио Америку Европљани нису знали за дуван. Кад су стигли на острво Хаити, Колумбови морнари приметили су да Индијанци заматавају све листове неке биљке, пале их и удишу дим. Европљани су веровали да је то нека лековита биљка и пренели су је 1519. године најпре у Португалију, а затим у Шпанију. Навика пушења раширила се брзо по целој Европи и Блиском истоку.

ТОПЛО ГНЕЗДО

На све је изгледа мислио овај црни кос кад је почео да гради своје гнездо: на електрично осветљење, бесплатно

и стално „централно грејање“, а у случају да се младунци разболе — и апотека је ту. Јер, кос је своје гнездо свио у великом слову „О“ све таде рекламе једне берлинске апотеке.

© King Features Syndicate, Inc., 1965. Woto rights reserved.

9-26-1965

ДОСЛЕДАН ЧОВЕК

Пре но што почнемо ову причу о две шницле морамо рећи да је господин Пашол доследан човек. Пашол је судија који не допушта изврдавање ни другима, а најмање себи; човек неумољив када су у питању правда, истина и сопствена начела. Једино зато могло се догодити ово што следи.

Господин Пашол седи у „Градском подруму“. Уморан, исцрпљен, гладан. Позвао је келнера. Овај је дошао.

— Шницлау!
— Свињску шницлу?
— пита келнер.

Пашол одсутно климну главом. Тек кад се келнер удаљно постало му је јасно да је погрешно. Ваља, наиме, знати: телећа шницла је Пашолу најмилија од свег јела. По њему ништа се лепше не може ни замислити. Свињску шницлу, нарочито ако је масна, никако не подноси. При самој помисли на њу њему се смучи, а тек ако се деси да је поједе три дана болује као да је отрован.

Пашол, дакле, брзо устаде и пође да нађе келнера.

— Господине, — рече — могу ли да повучем своју поруцбину?

— Жалим слеже раменима келнер — шницла је већ у тигању.

Пашол се лагано врати на своје место. Осећао је већ укус свињетине у грлу и премишљао да ли да је уопште окуси. Кад, ево келнера.

— Једна телећа шницла — рече и спусти тањир на сто.

— Шта? — упита Пашол.

— Једна телећа шницла — понови келнер.

Па ја сам поручио свињску шницлу.

— Мислио сам... Грешка, извините. Појешћете је ипак иако је телећа. Веома је мекана.

— Мекана или не — бунно се Пашол црвен од љутине — поручио сам свињску шницлу а ви се усуђујете...

— Не узбуђујте се — рече келнер — мала грешка, па ништа више.

— Ништа више? — звичну Пашол. Грешка па ништа. Ако лежите на операционом столу и хирург вам уместо слепог црева извади желудац, да ли је и то грешка и ништа више, а? Или ако скретничар помери скретницу лево уместо десно, па се догоди железничка несрећа, двеста мртвих, међу њима и ваша жена? Мала грешка? Ништа више? Је л'?

Блед келнер рече:

— Добро, донећу вам свињску шницлу.

Узе тањир и брзо се врати са огромном свињском шницлом низ коју се сливала маст. Господин Пашол је поједе.

— Грешка — гунђао је кад је завршио — каква глупа реч.

Затим се одвезао кући, легао у постељу, позвао лекара и три дана се превијао у боловима.

Хрватском национално-књижевном препоруци, познатој у историји под именом илирски покрет, претходило је више значајних списа, који су с разних гледишта указивали на потребу уједињавања јужнословенских народа и на стварање заједничког књижевног језика. Још у време бечког конгреса, који је после Наполеонових ратова требало да скроји нову карту европских држава, млади песник Антуњ Михањковић, написао је између осталог и хрватску химну „Лепа наша домовина“, објавио је на кајкавском наречју један мали спис под насловом: „Реч домовини о хасновитости (користи) писања на народном језику“ (1815).

Михањковићев спис према својим основним замислима подсећа на онај значајан чланак српског просветитеља Доситеја Обрадовића (објављен тек 1818) који је, додуше, по наслову постављен у упитном облику: „Да ли је корисно на штампу што објавити на народном језику“, али је Доситеј већ у првим својим списима (1783) образложио због чега треба да књига буде писана на народном језику.

Од Михањковићевог списа до отвореног иступања поборника новог и реформаторског смера у хрватском јавном животу протекло је пуних тридесет година. Тек 1836. године, када су на штокавском хрватско-српском језику изишли „Илирске народне новине“

НАШ ПРВИ ПОЛИТИЧКИ СПИС УПУЋЕН ЖЕНАМА

и њихов књижевни прилог „Даница илirsка — с геслом „Народ без народности јест тијело без кости“ — отворено је и ново раздобље у културној и политичкој историји хрватског народа. „Тако нестале године 1836. старе Хрватске... Наша књига добила је општи народни значај. Одсад напред она је разумљива сваком његовом сину, она учи и поучава вас народ, она шири верску толеранцију, а руши старе злокобне предрасуде; шири мисао народног јединства свих јужних Словена.“ — писао је један од најзначајнијих хрватских историчара.

„Тако нестале 1836. године старе Хрватске...“ Без сумње је да је та чињеница дубоко деловала на старе и конзервативне слојеве тадашњег хрватског, још феудалног друштва и да је оно пружило жиљав отпор новим идејама и правцима, које је понела једна нова хрватска генерација, чији је порекло било и кметовско. Касније, кад је овај народни културни покрет пре-

вазишао своје границе и све више добијао политички значај, његови противници, феудално и туђинско племство, сматрали су да је „јаккобински“ и да силом у крви хоће да сруши „освећено стање“.

На угарском сабору у Пожуну, јуна месеца 1843. године, само месец дана пре чувеног српског (јулског) покоља у Загребу, један млади аристократа жестоко је напао „илирски покрет“ у Хрватској као велеиздајнички — „Ја ћу доказати, рекао је он, да су Илири (присталице покрета) добили име по томе што се тада сматрало да Словени воде порекло од Илира, носе црвене опанке и црвене револуционарне капе зато да се за случај буне између себе познају и не покољу. Доказашу да су Илири ноћу благосиљали туђу заставу и да се ноћу под ведрим небом голим сабљама заклањали и склапали завере... Доказашу, наводно је даје тај аристократа достављач, да са својом звездом и полумесецом (грб илirског покрета) — хоће да се откину од Угарске и тако у вези с другим словенским народима мисле основати велико илirско царство.“

У низу значајних списа најистакнутији представници илirског покрета износили су своју идеологију и настојали да је што више популаризишу и то једноставним и сликовитим стилем који је требало да буде што приступачнији ширим слојевима народа.

Значајна је слика те будуће Велике Илирије, како ју

је замислио и приказао Љубевић Гај у свом „Прогласу“, који је изишао 1835. године у „Даници“ и „Народним новинама“ на штокавским јерме од идуће године и новине излазиле на том наречју.

„Европа присподобља се седећој девојци, и у тој прилици једним погледом видимо да ова девојка рукама држи једну на три угла затегнуту лиру, коју си на прса наслања... Потом наиђоше страшни вихори, са свих страна света, и струне на лири се покидаше — те нестале слоге и милених гласова.“

„Ова Европе лира јест Илирија, на три угла над Скадром, Варном и Бјелаком основана. Одапете насложене струне на тој лири јесу: Корунска, Горица, Истрија, Крањска, Штајерска, Хорватска, Славонија, Далмација, Дубровник, Босна, Црна Гора, Херцеговина, Србија, Бугарска и доња Угарска (данашња Војводина)“. Поново треба ускладити струне на тој древној лири да би се постигло јединство моћног и славног илirског (југословенског) народа.

У ликовној уметности Илирија, мајка свих Југословена, приказивана је с лиром, која има кудикамо дубљи и шири значај од обичног инструмента — то су хармоничне и сјемињене струне које могу да извију најлепшу југословенску песму.

У хрватском народном покрету културна и политичка пропаганда значила је ванредно много и она је имала своје одличне представнике. Требало је придобити што шири круг присталица, разбијати

стара гледишта и борити се против мноштва предрасуда, против туђинштине која је зацарила не само у највишим слојевима тадашњег хрватског друштва већ и у оном малограђанском. Као да је било срамота говорити хрватским језиком, јер како је певао један млади књижевник 1831. године, „Хрвати хоће да забораве и свој језик да би тако постали други народ. И стид их је ако их странац назове Хрватом“. То плаче мајка Хрватска над својом децом која је напуштају и заборавају. И као што је Захарије Орфелин пре седамдесет година горко заплакао над тешком и мукотрпном судбином Србије, и над њеном децом која служе туђина, то је исто учинио и Павле Штос, — загребацке девете школе ученик“ године 1831. г. У хрватској елегичној лирици ова песма, не само хронолошки

већ и по свом дубоком значају, заузима једно од првих места. Иако није уметнички дотерана, она представља један од најдубљих и најосећајнијих патриотских израза једне нове генерације која је спремна да се жртвује за добро своје домовине. Павле Штос написао је своју чувену песму на кајкавском наречју. Иван Деркос је свој спис „Гениј домовине над синовима својима који спавају“ (1832) — написао на латинском језику — званичном језику тада у управној, политичкој и дипломатској служби Хрватске. То је био и наставни језик у хрватским школама. Тај Деркосов спис имао је исти значај као Штосова песма: „Пробудите се синови земље, пригрлите језик свог народа и угледате се на народе који су то давно већ учинили“. У овом Деркосовом спису с много поштовања говори се о Доситеју Обрадовићу и о српском народу који је стекши слободу кренуо путем стварања своје националне културе а и иначе Доситејево име међу хрватским препородитељским писцима заузима једно од најпоштованијих места.

Међутим, од тих списа насталих у то време, најнеобичнији и од посебног значаја је онај што га је написао либерални и врло необични хрватски аристократ, можда и бивши јакобинац, гроф Јанко Драшковић. То је његова „реч племенитим кћерима Илирије“ (1838) писана на немачком језику, за шта је имао пуно разлога.

Хрватски народни покрет, нарочито у културном погледу, требало је, да би успео, да за себе придобие жене, писмене жене из свих слојева хрватског друштва које је тада било под огромним немачким утицајем. Немачка литература, и то обично она од мале вредности, преплављала је све грађанске домове. У домаћу књижевност, која је, додуше, била тек у зачетку, није се имало поверења, па ни „ноблес“ није допуштао да се она чита, јер је била писана на „простом језику“, тј. народном.

Јанко Драшковић преузео је на себе да хрватским женама, девојкама, будућим мајкама хрватске деце, објасни величину и значај народног језика у књижевности — и у јавном животу, да их „приволи за покрет и ком учествују њихова браћа,“ и да од њих учини „најбоље и најверније службенице народне мисли“.

То је код нас први политички спис упућен женама, у коме се указује на њихову значајну јавну улогу у народном покрету, у коме многе ствари зависе баш од њих. Много раније у нашој књижевности истицао се значај жена у остварењу „народне благодети“. Међутим, у овом спису наша жена добија своје место у друштву и као политички чинилац.

Драшковићев спис извршио је велики утицај на жене у Хрватској које све више и то врло одушевљено прилазе на родном покрету, шире његове идеје, а посебно помажу младу књижевност на народном језику.

ЧАСОВНИЦИ ОД ПЛАСТИКЕ

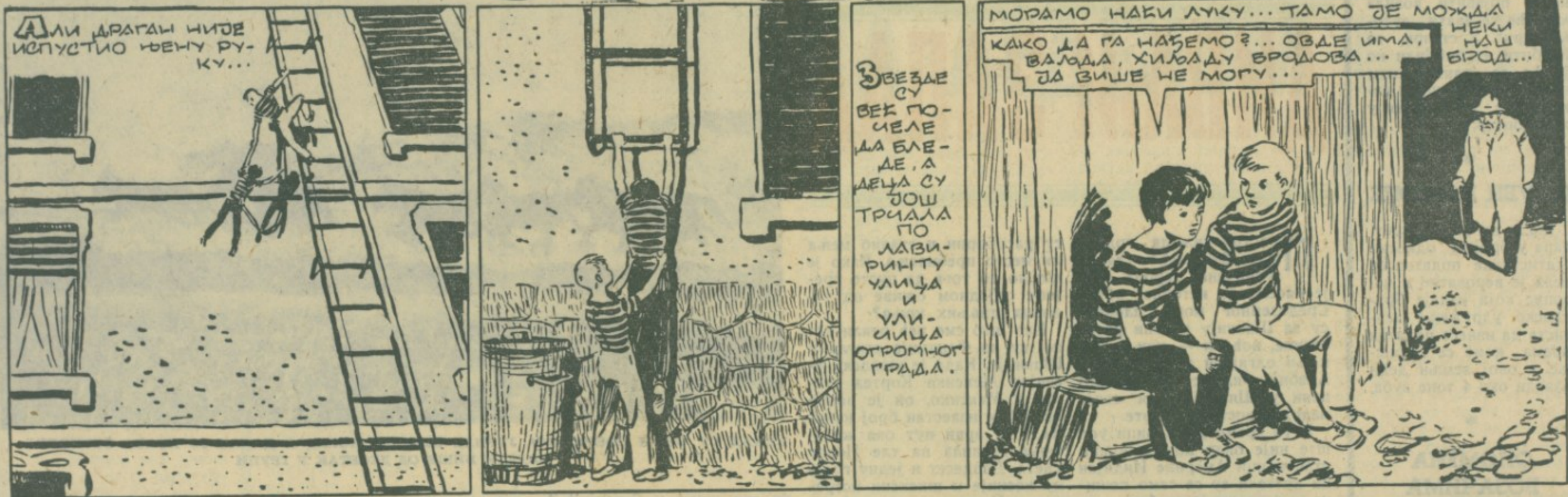
Нови часовници начињени искључиво од пластичног материјала много се траже у Америци. Купују их због тога што су — како се верује — солиднији, отпорнији и тањи од досадашњих. Осим тога, приписује им се још једна особина: тачније раде, јер нису подложни магнетном дејству.

ДЕЈВИ КРОКЕТ И БЕЛИ ИНДИЈАНАЦ

Сашурн долази у помоћ

ЦРТА И ПИШЕ Ђ.ЛОБАЧЕВ

Али драгани није испустио њену руку...

Звезде су век поцеле да бледе, а деца су још трчала по лавиринту улица и улица огромног града.

Морамо наћи лутку... тамо је можда како да га нађемо?... овде има, Валда, Хилдау Бродова... ја више не могу...

Неки наш брод...

Фон хорст се вратио у хотел око два часа ујутру. Провирио је у собу где су била деца...

Штенд! Нису се уплашили шестог спрата. — Хорст је прискочио телефону и окренуо бројчаник. — Циота су главобо! Новаторе дешакупо да бундпро јесво. Телмшапо дебу пред скавенслогову тваништваствпреа, на штанистапри. Земда ховни нилика писо...

— Ви јесте југославо? — Чико, га ви знате наш језик! — Мало, мало разумела! Прощла рат ја било монтенетро шест месеца била партизан. Југославо бучо кларадо, добри другар. — Чико, тражимо лутку. Југословенски брод. — Лутка? Југословенски брод? Вапор? Има вапор „Омиш“, аванти, ја показала!

У ово доба у лутки није било никога, осим двојице људи који су стајали недалеко од брода „Омиш“.

Прва такмичења шахисткиња

Женска шаховска такмичења организована су још у прошлом веку. Истина, тада још није било тако јаких шахисткиња, које би се попут легендарне Вере Менчик или данашње шампионке Ноне Гаприндашвили приближиле по снази јаким шаховским мајсторима, али је ипак, и то време имало своје шампионке које су односиле победе над својим мушким противницима. Сачувано је неколико партија у којима су шахисткиње играле против мајстора. Међу њима налазе се и оне у којима је познати немачки мајстор и проблемиста Макс Ланге (1832—1899) играо са шахисткињама уз уступак топа са поља а8. Учесник Лондонског међународног турнира 1862. године Дикон одиграо је неколико партија са шахисткињом С. Селиној дајући јој за уступак пешака са поља ф7 и два потеза. У периоду између 1877—1880 године Енглескиња Мери Рау и мајстор Торолд одиграли су четири меча. Сваки од њих Торолд је играо без скакача са поља б1, односно б8, кад је играо црним фигурама. Шахисткиња је добила три меча док се један завршио нерешено.

Мари Рау је имала богату шаховску каријеру. Шах је научила од својих старијих сестара и брзо постигла запажене успехе. Седмдесетих година прошлог века успешно је учествовала на различитим мушким такмичењима. Године 1876. на турниру играча друге категорије између 16 учесника заузела је четврто место освојивши 10,5 поена. Наредне године на мушком турниру Клифтонског шаховског друштва она је поделила друго место. Највећи успех постигла је 1897. године на првом женском међународном турниру у Лондону

Из 19 партија постигла је 18,5 поена и убедљиво освојила прво место. Умрла је децембра 1919. године.

Приликом велике турнеје по Сједињеним Америчким Државама, која је почела октобра 1892. године, Емануел Ласкер је постигао велики успех. Између осталих победио је најјачег америчког играча Шовалтера са 6:2, уз два ремија. Међутим, у сусрету са његовом супругом Нели претрпео је пораз! Било је то у мечу одиграном 1893. године.

Нели Шовалтер „осветила“ се за пораз свог мужа и добила меч са убедљивом разликом: пет партија је решила у своју корист, док је у две била поражена. Истини за вољу треба рећи да је Ласкер својој партнерки давао за уступак скакача. Ово није био једини случај да је Ласкер положио оружје пред женским противником. Како је писао Тартакопер, њега је у мечу победила енглеска шампионка Кет Фини. Њено

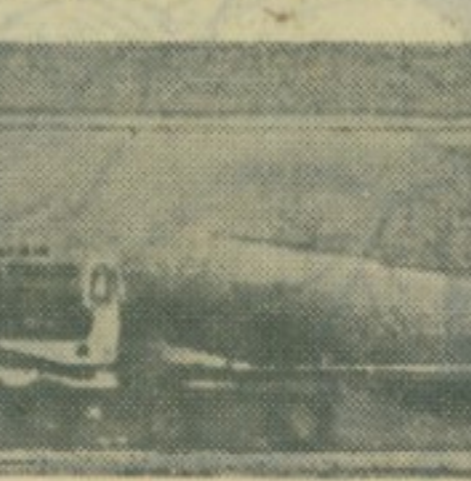
ни изборила је 1904. године, а наредне године ју је потврдила. Она је била победница женских међународних турнира у Остендеу 1907. године и Сан Рему 1911. године. Њен живот се угасио марта 1932. године.

Интересантан је био и меч између две шахисткиње који је почео да се игра 5. новембра 1894. године. Америчка шахисткиња број 2 Г. Уорел изазвала је на меч Ласкеру победницу Нели Шовалтер. Према споразуму играло се до постигнуће седме победе. После пет партија резултат је био 3:1 уз један реми у корист Шовалтерове. Даље се није играло јер се она разболела. Судија је морао да прогласи због тога за победницу меча Г. Уорел, како је било предвиђено правилником такмичења, али она тим правом није желела да се користи.

ПРАВО НА ПОТОНУЛЕ БРОДОВЕ

Аустралијска влада издала је недавно декрет којим се сви бродови потонули у 17. и 18. веку у данашњим аустралијским територијалним водама проглашују за државно власништво. Ова мера предузета је због тога што у по-

СУВОЗЕМНИ СУПЕРТАНКЕР

Прву награду на свеамеричком конкурс за најбољу конструкцију цистерни за превоз течних и расутих произ-

НЕОБИЧАН ТЕСТАМЕНТ

Аустралијанац Едвард Кане ли, посредник за куповину и продају некретнина, умро је оставивши својим наследницима око 140 милиона старих динара. Од тог новца га је требало и сахранити. Наследници су се у почетку радовали јер су веровали да ће се обогатити. Али, када је тестамент отворен њихове радости је нестало. Наиме, Канели је поставио у тестаменту један не баш тако једноставан услов: наследници ће моћи да поделе преостали новац само у случају ако његов прах ко смичком ракетом доставе на Месец.

МИСЛИ ОСКАРА ВАЈЛДА

Кад смо срећни увек смо добри; али кад смо добри нисмо увек срећни.

Шта је то циник?
— Човек који зна цену свих ствари, а не познаје вредност ниједне.

Искуство је везано за страшне ствари.

Питали неког индијског филозофа: које су две најлепше ствари на свету?

Град близанаца

Енглески град Бирмингем може да се похвали да држи необичан рекорд на свету: у њему се сваке недеље рађа петоро близанаца. До овог податка дошли су медицински радници који су недавно спровели анкету. Она је открила још једну интересантну чињеницу. Наиме, у овом граду се на сваких 86 нормалних порођаја рађају и једни близанци. Тројке су 86 пута ређе од близанаца а четворке опет 86 пута ређе од тројки. И тако испада да је за овај град што се тиче рађања деце карактеристичан број 86.

КАКО СУ КОЊИ ОСВОЈИЛИ ДИВЉИ ЗАПАД

АУТОКОПТЕРИ

У Америци ће се ускоро појавити возила која ће се звати „аутокоптери“. У ствари то ће бити аутомобили који ће се једноставним притиском на специјално дугме претварати у хеликоптер.

И ЗУБИ НА ТОНЕ

Мода да се све претвара у бројке, односно статистичке податке, на вела је вероватно и часопис који издаје британско удружење денгиста да изнесе податак према коме се годишње у овој земљи деца извади око 4 тоне зуба.

ОПОМЕНА ВОЗАЧИМА

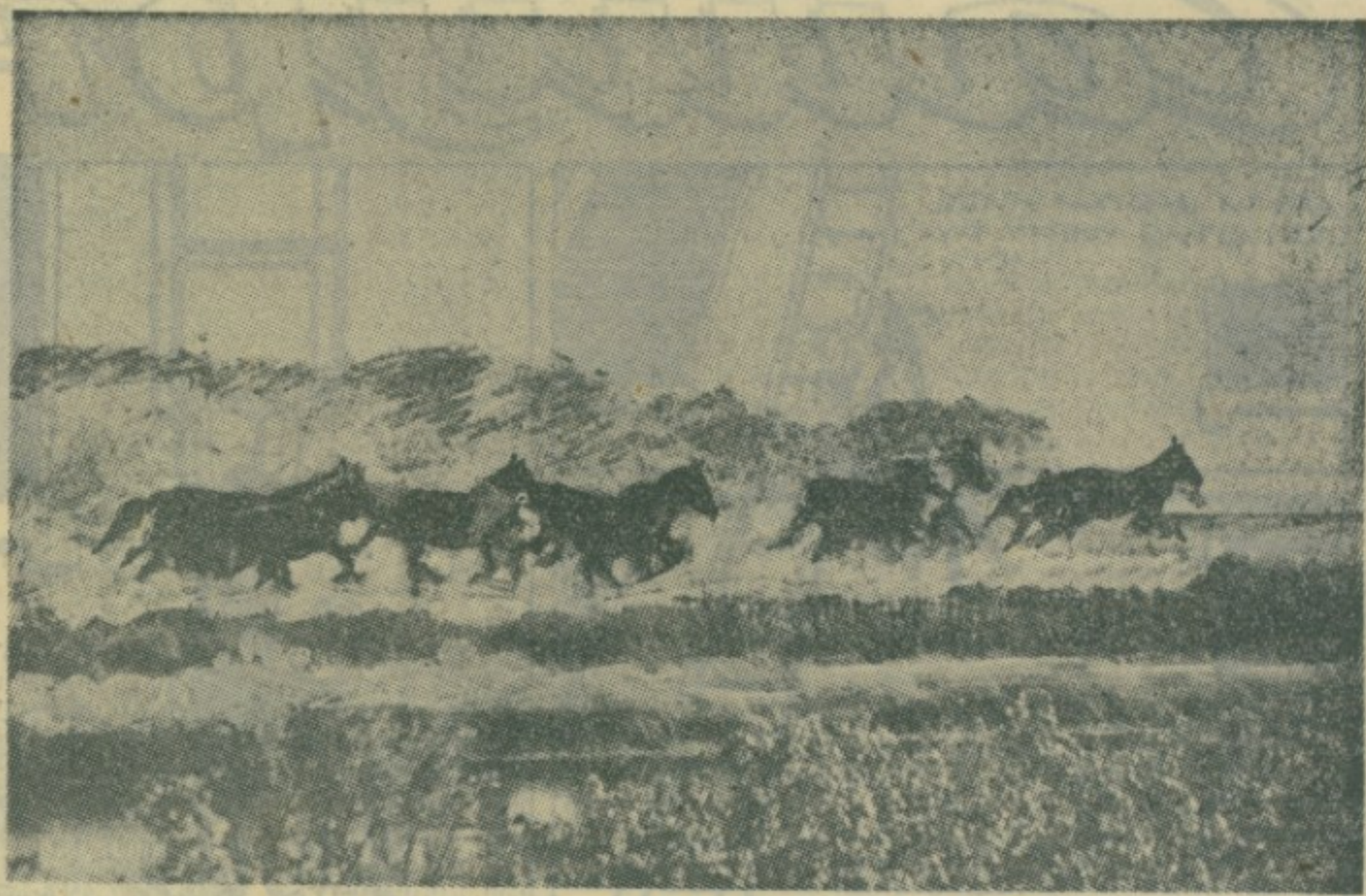
Код Спрингфилда, у Сједињеним Америчким Државама, постављена је на аутопуту табла с опоменом: „Возачи су сигурнији кад је пут сув, а пут сигурнији кад возачи нису „мокри“.

Пре три хиљаде година мале брзе лађе старих Феничана, народа који је насељавао источне обале Средоземног мора, пловиле су за Шпанију носећи разне зачине, воће и — коње. Јер, коњи одгајени у равницама Арабије били су на високој цени у Шпанији због своје издржљивости и лепоте.

У то време у Америци уопште није било коња. Једини становници Америке Индијанци кретали су се само пешице, и зато им је требало много времена да стигну од једног места до другог. Па ипак, у време кад су први досељеници стигли на Дивљи запад били су изненађени огромним бројем дивљих коња, који су слободно лутали преријом. Индијанци који су до тог времена били мирољубиви и везани за једну област, снабдевени добрм коњима постали су ратоборни и стално мења

ли место пребивања. Како је дошло до тога да пусте прерије одједном оживе од толиких дивљих коња?

Као што смо већ рекли коњи су из Феникије стигли у Шпанију. Када је шпански освајач Мексика Кортес стигао у Мексико, он је повео са собом изванредан број коња. Тада је први пут ова животиња ступила на тле Новог света. Двадесет и једну годину касније и шпански истраживач Коронадо стигао је са једном групом људи — око 260 — и отприлике исто толико коња. Коронадо је успео да се пробије преко данашњег Тексаса све до Канзаса. У току путовања неколико коња је успело да се отргне. Они су почели да лутају огромном преријом где је трава и воде било у изобиљу. Управо од тих неколико коња поти-

НЕКАД СУ ОВИМ ПЕРИЈАМА ЈУРИЛЕ ХИЉАДЕ КОЊА, А ДАНАС ЈЕ ПРАВА РЕТКОСТ ВИДЕТИ ВИШЕ ОД ДЕСЕТАК У ГРУПИ

чу сви коњи у Северној Америци.

Када су први досељеници стигли у Америку могли су видети огромна стада коња на све стране. Сви историчари слажу се у једном: да није било коња огромни амерички континент не би освојен тако брзо. Коњи су у ствари ако не освојили а оно

умногоме помогли да се савлада континент.

Дивљи коњи о којима нико није бринуо и који су живели слободно представљали су најлепше и најиздржљивије примерке коња који су се и где у свету могли наћи. Многи су се невероватном брзином ширећи се преко целог континента. Интересантно је да је с повећањем коња растао и број Индијанаца. Пре појаве коња они су били везани за једну област где су на пример, суше биле честе и где су због тога гладовали. Сад су на коњима могли да се крећу куда су желели, да бирају боље и здравије пределе што се све одражавало на пораст чланова племена.

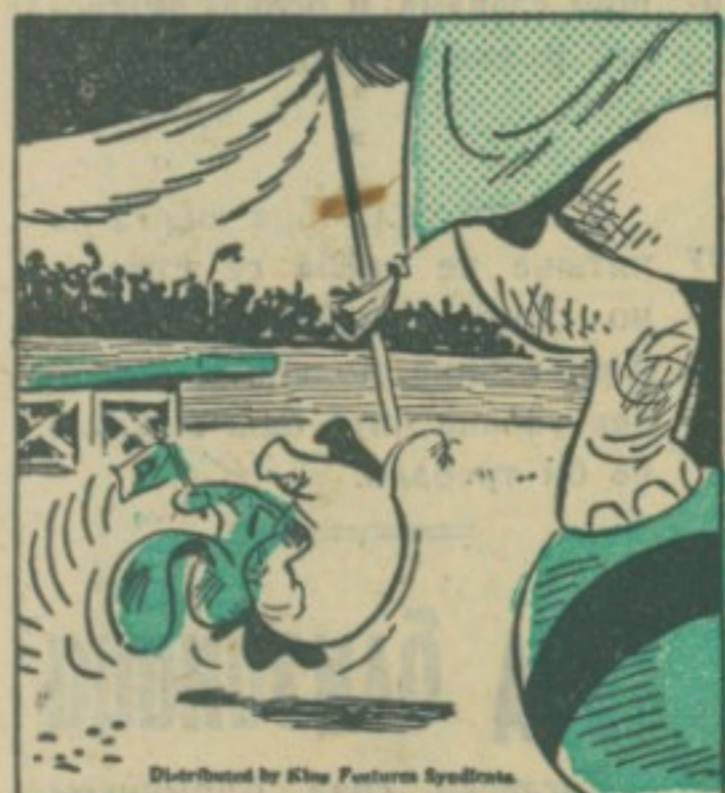
Нема бољег примера од колике је важности био коњ за Индијанце него што је случај племена Сијукса. Дуго су они били мало, слабо племе које је углавном живело у шуми јер није могло одолети нападима других, јачих племена. Они су први наишли на дивље коње и почели да их хватају и припитомљава-

ју. Снабдевени коњима они су решили најважнији проблем исхране — месом јер су на коњима лако могли да прате стада буфала и да их према потреби убијају. За нешто више од десет година од неонатог племена постало је једно од најмоћнијих племена целог континента.

Међутим, у исто време коњима су се снабдевали и бели људи. Све жешће хајке на коње које раније нико није узнемиравао учиниле су да су коњи губили у лепоти, величини и снази све док временом није створен такозвани каубојски коњ.

Још и данас се може наћи неки полудивљи коњ; рачуна се да их у целој Северној Америци има око десет хиљада. Али то није онај прави дивљи коњ који је био познат под именом мустанг. Он је нестао заувек. Као и буфало он је уступио пред цивилизацијом. Истребљење коња наставља се и даље и неће проћи много времена када ће коњ деци Америке бити познат само из књига.

WALT DISNEY ДАМБО

Тисма читалаца

Драга редакцијо, Желим да се дописујем са друговима и другарицама широм наше земље. Моја адреса: Момчило Тришић 1, МТШ „Петар Драпшин“ Београд, Доњоградски булевар 1

Читам ваш лист већ годи нама и много ми се свиђа. Сада бих желео да ми испуните једну жељу, а то је да објавите адресу једне девојке из Норвешке. Она има 17 година и дописивала би се на енглеском. Њена адреса је: Astrid Schlytter Sandakerveien 79 II, OSLO 4 — Norge Ваш читалац из Београда

Сакупљам колор-разгледнице споменика, хотела, фонтана, цркава и цамија као и познатих грађевина свијета. Хтно бих да се дописујем са онима чији је хоби исти, као и са љубитељима стрипа и цртања (карикатура) ради размене материјала и искустава. Сеад Смајловић Бањалука, Браће Алагића 141

Имам 13 година, и ученица сам VI, разреда основне школе у Кикинди. Желела бих се дописивати са вршњацима из свих држава Европе и света ако је то могуће. Скупљам: салвете, разгледнице, новац из разних држава а у замену дајем наш новац. Језик дописивања: мађарски, српскохрватски, руски, немачки. Марта Кери Војводе Мишића 49, Кикинда — Банат

Имам 19 година, налазим се на одслужењу војног рока у Сомбору. Волим музику и филм, сакупљам разгледнице и велики сам љубитељ књига. Навијач сам „Звезде“. Борислав Митровић Сомбор — В. П. 3065/10

Желела бих да се дописујем са друговима и другарицама из наше земље, а такође и из страних земаља и то на македонском, српскохрватском, француском и руском језику. Оливера Ђекић, Ул. Димитар Влахов бр. 8 Борче Петров — Скопље

СКАКАВЦИ ИЗ АУСТРАЛИЈЕ

Прича се да сваки осми Американца верује да је у Америци све најбоље и највеће.

Кад је један Американца отишао у Аустралију и тамо видео огро-

мна стада оваца рекао је младуну са фарме који га је пратио:

— У први мах учинило ми се да су ваше овце кунути. Код нас су овце много веће.

Младић на то ништа не рече већ поведе госта до простора ограђеног жипом у коме су скакутали кенгури.

— Реците, нису ли можда у Америци скакавци оволики?

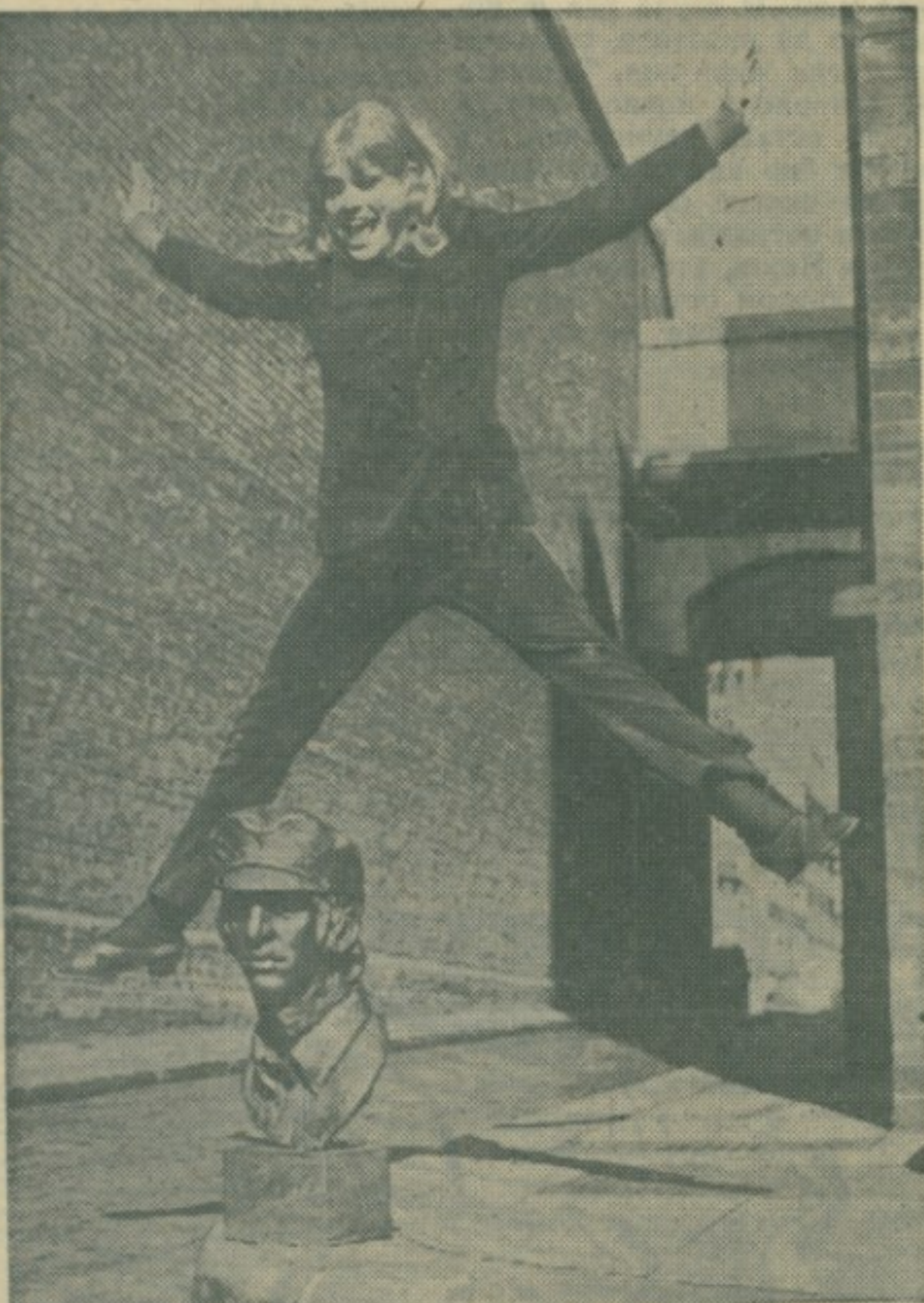
ШАМПИОН У БРБЉАЊУ

Недавно је шампион света у брбљању постала једна Италијанка стара 46 година, која

није престајала да говори пуних 55 часова. Тако је ова Римљанка потукла рекорд који је догле држала једна Американка која је непрекидно говорила пуних 49 часова.

СКУЛПТУРА ЗА УМЕТНИЧКУ АКАДЕМИЈУ

21-годишња Лиз Мур из Ештеда, Јужна Енглеска, предала је свој рад који представља Ринго Стара, једног од чувених Битлса, Уметнич-

За време другог светског рата три канадска авијатичара нашла су се, пошто се њихов авион срушио, на једној леденој стени где су провели 12 дана без хране и ватре у мокром одећу.

То се десило тачно после три часа лета од Исланда када су се налазили на висини од 3.500 метара. Мотор је отказао послушност Стари бомбардер је био ислужило свој рок и три авијатичара су га враћања за Канаду где је требало да се користи за обуку пилота. По саду авиона сачињавали су: Боб Кофман, Роналд Сноу и Норман Гринвеј.

Машина је потпуно отказала послушност и авион се брзо приближавао хладној води. Мада је био тек октобар те, 1943. године зима је рано дошла и авијатичари су знали да неће бити ни најмање пријатно окупати се у леде ној води. Али другог избора није било и пилот Боб Кофман трудио се да спусти авион на воду како би што више ствари спасли из њега.

Међутим и поред све вештине пилота то није било нимало лако извести на узбурканој површини мора. Авион је ударио задњим делом о воду и за непуна минут потонуо тако да су авијатичари једва успели да избацие чамац који се аутоматски надувавао. Место на коме су пали у воду било је — по њиховој оцени — удаљено око 40 километара од обале Гренланда.

Тек што су се несрећни људи удаљили од потонулог авиона пао је мрак, ноћ која на северу траје 18 часова. На њихову срећу било је ведро захваљујући месечини и одблеску удаљених звезда. Пловили су по једном свету који се њима чинио нестваран. Огромне санте леда погривале су на немирној води и месечини налик на огромне авети. Мање санте пловиле су на све стране и просто бомбардовале њихов слаб чамац тако да су имали муке да избегну сударе са њима. Осетили су се као на неком броду који са свих страна гађају торпеда. Чекали су само кад ће нестати под водом.

Што су даље улазили у ноћ било је све хладније и хладније. Шћућурили су се један уз другог и веслали само толико колико је било потребно да избегну судар с неким леденим брегом. Говорили су врло мало јер ту се заиста није имало шта да каже, а није ни вредело. На своје ручне сатове нису више гледали јер је време за њих престало да постоји.

Оно што их је највише изненадило била је бучна ноћ. Као да се свуд око њих пуцало. Прво су помислили да се негде води борба између неког савезничког конвоја и немачких подморница што је био чест случај у том делу мора. Салва за салвом је одјекивала кроз ноћ. Тек касније схватили су да је та пуцњава долазила од судара ледених санти.

Како их је струја носила то више нису уопште веслали сем кад је требало умаћи не кој santi. Прсти су им потпуно утрнули од хладноће јер су често голим рукама морали да одбијају санте леда које су пловиле свуда око њих. Одело им је било сасвим мокро а хладан ветар дувао је брзином од око 60 километара на час.

Немилосрдно срце

Најзад је освануо дан. Већ су провели пуних осамнаест часова на води. Светлост дана им је помогла да угледају један ледени врх недалеко од њих. То је била једна стена висока око 900 метара, потпуно гола и без икакве вегетације.

Ту стену Ескимци зову Уманарсук што значи „стена која има облик срца“. Три авијатичара нису ни слутила да ће то бити најнемилосрдније срце које је икад постојало. Напротив били су охрабрени што су се приближили копију и почели су да веслају борећи се против струје. Тражили су неко погодно место да се искрцају.

Стена је била веома строма, готово окомита. Једва су нашли мање пукотине које су им послужиле као степенице. Почели су да се пењу уз стену. Био је то врло напоран пут јер је све било прекривено ледом па су ноге стално губиле упориште. Најзад после великих напора три авијатичара су успела да се погну до једног мало већег удубљења, које се налазило око 40 метара изнад воде. Даље нису могли јер су били исцрпљени од умора и промрзли.

Пошто су са собом извукли и гумени чамац то су чим су се мало одморили скинули са себе своја летачка одећа и прострли их да се осуше док су они за то време покушавали да се загреју скакућући и прибијајући се један уз другог.

Када су се мало загрејали сели су да погледају шта имају од хране и опреме. Од опреме су имали један сигнални пиштољ са 24 патрона, затим једно огледало за давање сигнала помоћу сунца и жуту заставу са постољем. Од хране су имали неколико таблица чоколаде која је била напоњена морском водом, дванаест кокии шећера и педесет млечних пилула. Од пића су имали око пет литара воде, пилуле за дестилацију воде, неколико гума за жвакање, а од лекова кутију за прву помоћ.

Одлучили су да за оброк узимају по једно парче чоколаде и по три млечне пилуле растворене у води. То је био минимал са којим се могло живети само неколико дана и за то време, они су веровали, неко ће их пронаћи. Пошто су напунили сигнални пиштољ ништа им друго није преостало него да чекају.

ДВАНАЕСТ ДАНА НА ЛЕДЕНОМ БРЕГУ

После неколико часова чули су зујање авионских мотора, који су долазили са запада Један „либератор“ и две „тврђаве“ појавили су се тачно изнад њих. Они су одмах почели да дају сигнале из пиштоља, преко огледала и махањем заставе. Били су сигурни да им је то спас и да су авиони специјално послати да њих пронађу. Али

што су боље могли, оставили му сигнални пиштољ а они кренули ка врху стене у потрази за неком пећином или било каквим бољим склоништем.

Све што су могли наћи била је једна терасица двадесетак метара изнад њих до које разбеснели таласи нису стизали. Али попети се горе није било нимало лако по

време неко од њих би „чуо“ неки авион како их надлеће или „видео“ неки брод како иде да их спасе. Али, све су то биле само халуцинације. Гринвеј је почео да грди зашто и њему не дају топлу кафу коју кувају јер је он осећао њен мирис. Разуме се да од кафе није било ни трага.

Осми, девети и десети дан били су најтежи јер се требало на сваки начин борити против страховитих привиђења да се храна налази свуда око њих и да је треба само узети или да треба сићи до брода који их доле чека. Знали су да сваки корак значи сигурну смрт на клизавој и строј стени. Због тога су један другог штитили, ударили, причали било шта само да би остали колико-толико при свести.

Најзад спас

У току једанаестог дана покушали су више пута да успоставе везу са „бродовима“ на мору. На томе је стално инсистирао Сноу. Наравно да брода није нигде било. Најзад је освануо и дванаести дан исто тако тежак и хладан као и претходни. Опет је Сноу покушао „да ухвати везу“ са једном лађом која је била на води. Кофман му је при томе помогао јер то је био једини начин да се било чиме забаве да не би погинули.

Овог пута то је заиста био један мали норвешки брод који је ухватио њихове сигнале. Људи су са брода смислили да су то Немци и добро наоружани прилазили су опрезно невидљивим. На сва њихова викања авијатичари нису давали никакве знаке. Када су најзад стигли до њих, сва три човека лежала су непокретна, као мртви. Кад су утврдили да су живи, пренели су их на брод.

Страховита хладноћа и глад учинили су своје. Гринвеј су морале бити ампутиране обе ноге. Свој тројци прсти на рукама и уши били су промрзли. Ипак, после извесног времена проведеног у болници у Канади они су се били потпуно опоравили али више није дао од њих није могао да леги. Дванаест страшних дана и бескрајних ноћи оставили су доживотни траг на њима. Били су потпуно на измаку својих снага када су пронађени и по мишљењу лекара већ следећег дана није дан од њих не би био жив.

Последње што су још заједнички покушали у болници било је да некоко ступе у везу са својим спасоцима и да им захвале. Али нису у томе успели. Вероватно је и тај брод касније настрадао тако да нико жив није остао ко би одговорио на њихов позив.

авиони су одлетели даље не мењајући правац што је био знак да их нису видели и да нису били послати нарочито због њих.

То је било велико разочарање за њих. Мада је острво Гренланд на коме су се налазили највеће острво на свету они су се ускоро уверили да је оно у исто време и најпустеје. Осим њих ништа живи није насељавало ледени брег. Ништа се ту није кретало сем поларне струје која је ишла на југ.

Ледени северац је поново почео да дува и они су покушали да пронађу неку пећину не би ли се склонили. Али, није било никакве пећине као што није било ни једне границе да се наложи ватра. Нигде ни трага од галебска чија би гнезда могли искористити за ватру и јаја за храну. Пустош је владала свуда унаоколо.

Није било никакве могућности да отпоче олате јер је најближе пристаниште било удаљено преко 300 километара. Велики таласи одбијали су се од обале и стизали чак и до њих. Морали су да издувају чамац и покрију се њиме да би сачували одећу које су с муком преко да на мало осушили. Највећи део ноћу су престојали шћућурили један уз другог и огрнути гуменим чамцем.

Мраз чини своје

Два дана и две дуге ноћи време је било страшно. Ледени ветар није престајао а таласи су постајали све виши. Тек трећег дана време се било мало смирило и сунце поново повратило наду авијатичарима.

Тог трећег дана Гринвеј је приметио да се његове ноге некако чудно понашају. Друга двојица су му полако скинула чизме и запрепастили се оним што су угледали. Стопала су му била надувена и црвена. Више није могао да стоји. Пријатељи су га сместили

тово што су морали да вуку и Гринвеја. Руке су им биле промрзле тако да су се највећом муком пели стопу по стопу.

Шестог дана ледени ветар донео је снег. Влажно одело се било потпуно смрзло тако да више није штитило од хладноће. Сада су, хтели не хтели, морали да леже на леденој стени јер Гринвеј није могао да стоји. Његове ноге су отицале све горе. Страховали су од оног најгорег. Али најтеже од свега било је осећање да су остављени сами себи и да је њихова команда дигла руке од њих.

Седмог дана поново су чули један авион, али сви покушаји да му скрену пажњу остали су узалудни. Од хране више ништа нису имали. Да би утолили жеђ јели су снег. Тада су почели да губе везу са стварношћу. С времена на

»ХРАБРИ КАПЕТАНИ«

Чуди и Шери, две симпатичне Американке, имају право да понесу качкете које иначе носе капетани других пловидби. У ствари оне су прве испробале ово возило које се види на нашој слици а које се може кретати и по земљи и по мору, леду, снегу и благу. На земљи ово возило названо „Дигер“ постиже брзину од 50 километара на час. Међутим, на мору његова најве-

ћа брзина износи само 9 километара на час.

Фијакером брже

Бацивши поглед у прошлост француски статистичари су утврдили да у Паризу у поносе у 1900. години париским улицама фијакери кретали брзином од девет

километара на час. У 1965. утврдили су исти ти статистичари, у Паризу у поносе у 1900. години париским улицама фијакери кретали брзином од девет

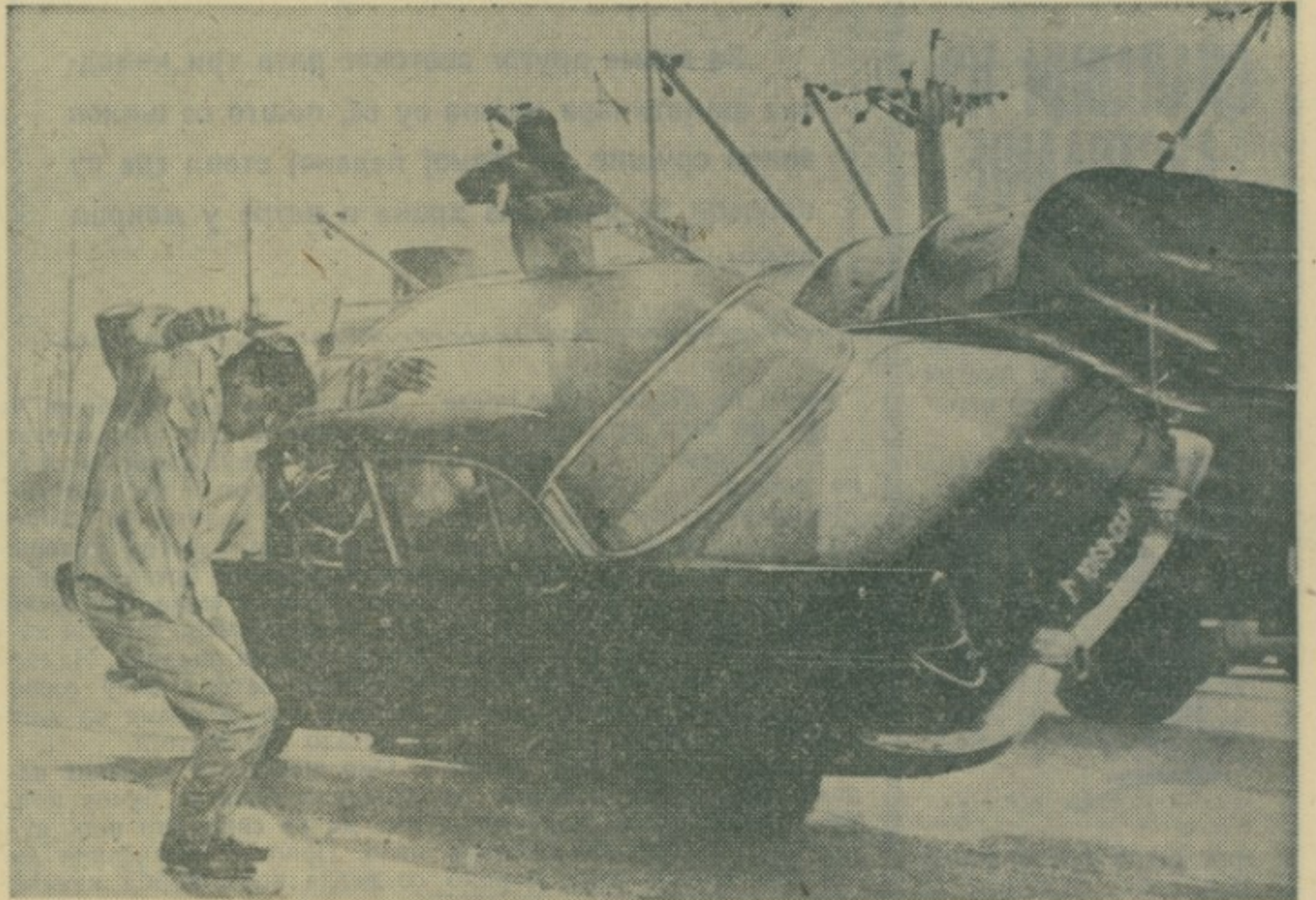
Иза филмских кулиса

ОПАСНОСТ ЈЕ ЊЕГОВО ЗАНИМАЊЕ

Сваки пут када у биоскопу гледате неки француски филм у коме неки човек изводи акробатске скокове са коња који га-

лене које је превозио ципом из једног у друго место француске провинције. Овај посао га није много привлачио, али од нечега се морало живети. Једном приликом кад је опет путовао по провинцији зауставио се наред поља у близини места Динан да се одмори и у исто време посматра снимање филма „Гесклен“ у коме је главну улогу играо глумац Фернан Гравеј. Тог тренутка на месту снимања владала је неописива гужва: Гравејев дублер управо је сломио ногу прескачући на коњу препоне и нико од присутних није желео да га замени. Деламар изађе из ципа и понуди се зачуђеном режисеру да замени повређеног дублера. Режисер је оклевао, али како није имао другог избора реши да покуша са незнанцем. Од тога дана почела је необична каријера 42-годишњег француског каскадера број 1. Он је замењивао и данас замењује највећи број филмских звезда од Глен Форда до Жан Мариа и Жерара Филипа. Својим смелим и не-

обичним акробацијама Деламар доноси филмским продуцентима огромна новаца а задивљеним и уплашеним гледаоцима у биоскопским дворанама измамљује многобројне „ах!“ и „ох!“

Жил Деламар не ради само за филмске компаније већ и за аутомобилска предузећа која желе да испробају издржљивост возила, или појединих делова, а био је и први који је испитао аутомобилски појас сигурности.

И поред свог осамнаестогодишњег каскадарског стажа Деламар није имао већих повреда а за то има да захвали углавном својој великој обазривости. Јер број подвига које је он извео нису ма-

ли: 1.500 скокова падобраном, 250 „саобраћајних несрећа“, 120 падова са коња и 117 скокова званих „човек-птица“, који су данас у Француској забрањени због велике опасности по живот онога ко их изводи. Што се тиче борбе оружјем, ломљења намештаја, падова са степеница и спратова, то он и не рачуна јер их је било превише.

Да је посао каскадера опасан показује и то што ниједан осигуравајући завод неће да се прихвати њиховог осигурања. То чини једино Лојд, и то само за француске каскадере јер их има мало.

Жил Деламар зарађује веома добро. На пример једна „саобраћајна несрећа“ на фил-

му доноси му између 2000 и 5000 швајцарских франака. За обављање свих опасних вратономија у једном дугометражном филму добија 50.000 швајцарских франака а за прелаз преко крила на авиону који лети и скока „човек-птица“ добијао је 6000 швајцарских франака.

Међутим, Жил Деламар тврди да новац није најважнија ствар која њега и његове колеге каскадере привлачи. Оно што њима највише прија то је кад направе подвиг који спонтано изазива дивљење присутних. — Аплаузи — тврди Деламар чине главни део наше надице.

ГОСПОДАР КОРМОРАНА

Прича се да рибари са острва Кију Кију могу да предвиде тајфун. По уздано се зна да они десетинама година већ нису изгубили ниједан рибарски чамац. Много пре но што тајфун узбурка море, пре но што облаци замраче небо, пре првих муња које наговештавају непогоду, становници Кију Кију износе своје чамце на обалу а за себе и своју чељад траже заклон. „Краљ корморана нас је упозорио“, кажу они.

Кију Кију је једно од пет стотина јапанских острва и толико је сићушно да се на нашим географским картама тешко може наћи. Острвљани живе повучено и не радују се баш много кад неки странац стигне на њихово острво. Рибари са Кију Кију отискују се на море без удица и мрежа, а ипак се враћају с богатим пленом. Они лови рибу помоћу корморана. Те велике птице црнозеленог перја с блиставом жутом пегом на врату називају се још и морским гаврановима. Корморани су веома прождрљиви, прави су морски разбојници, пливају брзо као стреле и одлични су гњурци.

Све те корморанове особине рибари знају и те како добро да искористе. Корморане, за чију је ногу привезан дугачак канап, рибари пуштају у море. Велика је вештина држати корморана на „узди“, водити рачуна о његовом кретању и истовремено управљати чамцем. Та вештина прелази са дедова на очеве, са очева на синове. Јер, треба знати колико попустити „узду“ да би се корморан слободно кретао а да се ипак може у прави час привући чамцу кад му се у кљуну нађе риба. Додуше, корморан не може да је прогута јер око врата има нарочити прстен који му то онемогућава.

Веома давно, причају на Кију Кију, на њиховом острву живео је рибар који је био прави уметник у лову с морским гаврановима. Још његовог оца називали су „краљем корморана“. Али, млади Такахито надмашно је свог оца кад је имао тринаест година. Он је могао истовремено да води шест корморана а да му се „узде“ никад не укрсте и

не замрсе. На острву се причало да је млади Такахито чаробњак. А како су тек били изненађени када је једног дана младић испловио на море са два корморана а ипак се вратио кући с најбогатијим пленом. Нико у свом чамцу није имао голико великих риба као он. Такахито се смејао њиховом чуђењу и није приметно завист у очима осталих рибара и подозрење којим су посматрали његова два корморана, Таја и Нају.

Најзавидљивији био је рибар Хокусан. И сутрадан, када су рибари опет кренули у лов, он је са својим чамцем био стално уз младића. Видео је и чуо како Такахито разговара с Тајом и Најом као да су људи. Оба корморана слушала су га погнутих глава, па су му чак у одговор нешто клепетали својим кљуновима. Изгледало је да Такахито разуме шта му птице говоре јер је често климао главом као да каже да ће послушати њихов савет. Да му птице нису указивале на места где има највише риба? Хокусан се још више зачудио када је видео да Такахито пушта сво-

је корморане у воду без прстена на врату и удице на ноzi, да Тај и Наја слободно лове рибу и односе је младићу уместо да је прогутају.

Хокусан се кришом вратио на копно и кренуо од куће до куће да исприча шта је видео и чуо. Тврдио је чак да су се на мору Тај и Наја претворили у шестолаве морске аждаје, да су рибе у страху од њих саме ускакале у Такахитов чамац, а да сам Такахито чим се нађе на пучини има уместо људске главе главу корморана. Причао је то толико убедљиво да се у људе увукао страх.

И када се Такахито вратио с пучине, на обали га је дочекало цело село. Нису му дали да се искрца и засули су га камењем. И свуда где је покушао да пристане, стајао је злосудни живи зид. Такахито је говорио и молио, али су људи остали неумољиви. Да не би био каменован морао је да окрене свој лаки чамац и потражи, заједно са Тајом и Најом, уточиште на неком другом острву. Завеслао је из све снаге јер се мрак већ спуштао.

Рибари су га пратили погледима. Његов чамац постајао је све мањи и мањи. А те ноћи сручио се на острво Кију Кију незапамћен тајфун који је смрвио све рибарске чамце и срушио многе куће. Страдали су и људи, многи су и животе изгубили; међу њима и Хукосаневи родитељи, браћа и сестре. Становници острва поверовали су да им је тајфун, као казну, послао краљ корморана Такахито. И покушали су да се искупе за оно што су учинили: протерали ли су са острва клеветника Хокусанија.

Али се Такахито и његови корморани Тај и Наја нису вратили. А можда ипак јесу? Јер, дан пре него што ће наћи тајфун, чим се спусти вече са пучине допре песма-жалопјка. Многи острвљани чак ће се заклети да су једне такве ноћи, у сумраку, видели далеко на мору сенке једног младића и два корморана. И верују да је то Такахито с Тајом и Најом, да им је опростио и да је дошао да их упозори на долазак тајфуна.

лопира, или главачке пада са трећег спрата, скаче у пламен, натичу га на бајонет итд, можете бити сигурни у девет од десет случајева да се ради о Жилберу Иву Деламару или како га његови сународници скраћено зову Жилу Деламару.

Жил се до 1948. године бавио веома прозачним послом: продавао је дечије пе-

Магнетофон замењује човека

Ако телефон зазвони а ви нисте код куће, ви ћете ипак моћи да одговорите на позив помоћу магнетофона од којег у последње време човек има све више користи. Магнетофон о коме је реч малог је формата, а разликује се од осталих по томе што

може да послужи истовремено и као машина за писање а и за снимање плоча. Он ће се „јавити“ уместо вас и пренети поруку коју сте пре поласка из куће или канцеларије забележили на његовој траци.

Забрањен лов на делфине

У недавно објављеном чланку који је донео совјетски лист „Известија“ пише да је лов на делфине у Црном мору забрањен. У чланку се даље каже да со-

вјетски стручњаци за психологију животиња сматрају да су им „морски интелектуалци“ далеко више драгоцени живи него у рибарској мрежи.

Прасијари осџацу

Око стотину костију диносаура — од којих су неке биле дуге и 50 сантиметара — открило је недавно у муљу на плажи Вејон у Сен

Хилеруде-Талмон у Ван деји. Археолози су проценили старост остатака на 260 милиона година.

ИЗ СВЕТА ЖИВОТИЊА

БУЦОВ ГРАБЉИВАЦ БЕЗ ЗУБА

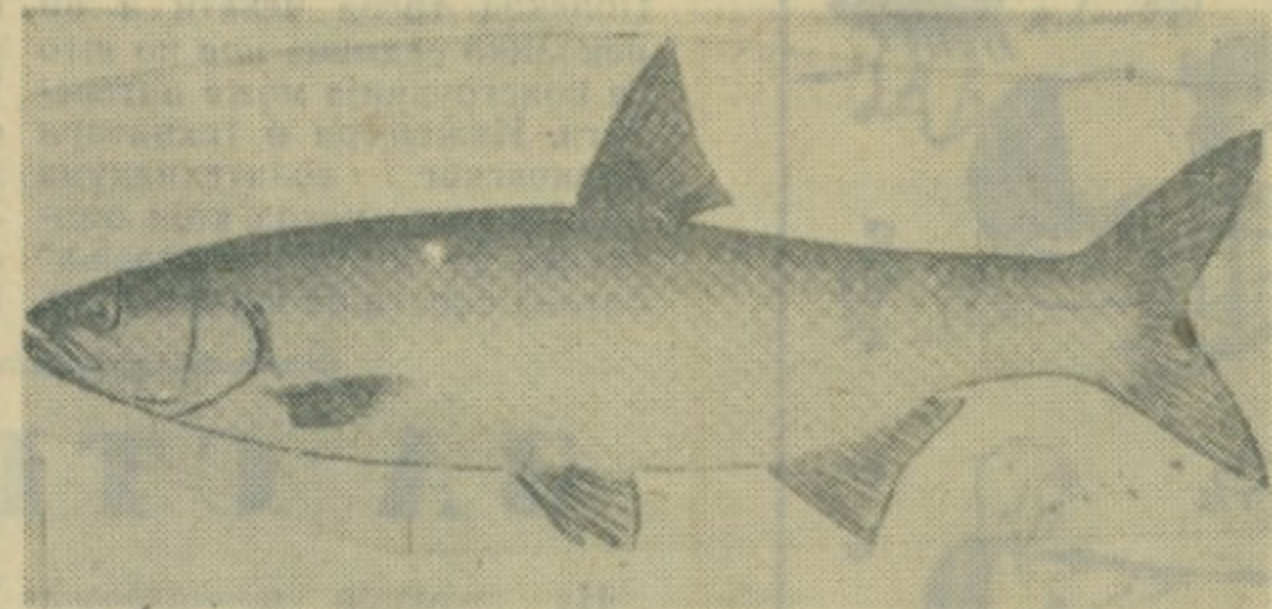
Ако би се иједна од наших риба могла назвати скоројевинем, онда би то несумњиво био буцов. Још пре десетак година он је важио за мање вредну рибу за коју се нико није отимао нити је нарочито ценио. Риба бари га нису волели јер нису могли да га продају: једва ако су успевали да га потуре којој највиој и неупуњеној домаћини као „сребрног шарана“, риболовци су слабо марили за њега јер су имали друге, боље рибе за риболов, ловили су га само случајно и појединачно; домаћине га нису куповале, јер нису znale шта да раде са њим: пун је костију. Зато је још у недовојној прошлости било буцова, како оно рибари кажу, као блато.

Ситуација се из основа изменила пре десетак година, када се појавио модеран риболовачки прибор: фини бамбусови штапови, стационарни чекири, танак конач од најлона и на стотине врста металних варалица у најразличитијим комбинацијама и варијацијама. Тек тада се показала права вредност буцова и он је постао цењена и тражена риба код пасионираних риболоваца. Због буцова не жале данас прави риболовци спортисти да поране у зору, да пређу обалама реке многе километре тражећи „буцов-

ска“ места на нашим низинским водама. Зато неће бити наодмет да се мало боље упознамо с овом интересантним рибом.

Одметник и силеџија

Буцов, кога у западним деловима наше земље зову

„болен“ а у крајевима око доњег тока Дрине „ландов“, спада у породицу шарана. Само он се потпуно одметнуо од своје доброћудне и мирољубиве породице: постао је грабљивица у правом смислу те речи. Иако нема чак ни правих зуба, сем оних у ждрелу које имају све шаранске рибе а служе им за уситњавање хране, он немилосрдно лови мању рибу, највећим делом нежне белице, гњечих својим окоштаним устима и гута целе.

Иначе, буцов има изглед обичне „беле“ рибе. Тело му је издужено, леђа сивозелене боје, бокови покривени сребрним крљуштима. Велик, дубоко усечен реп служи му као одлично крмло. На леђима има високо пераје. Глава му је у односу на тело мала, али уста су му дубоко

усечена све до испод очију. Буцов је дневна риба. Он воли светлост и простор и одлично види. Кад опази риболовца или његову сенку, лукаво се повуче подаље од њега. Рано увече престаје да лови. Повуче се дубље у воду и мирује до јутра. Али чим гране сунце, буцов је опет у лову.

Буцов је велика грабљивица али се сматра чистом рибом: храни се готово искључиво рибицама. Свој плен напада силеџијски: пришуња

се јату ситних белица које се безазлено играју или не могу да савладају брзу мантицу, суне изненада међу њих грабећи све што дохвати. То изводи са великом буком и галамом, која се надалеко чује. Због разбојничке и силеџијске ђуди буцова у неким нашим крајевима зову — курјак.

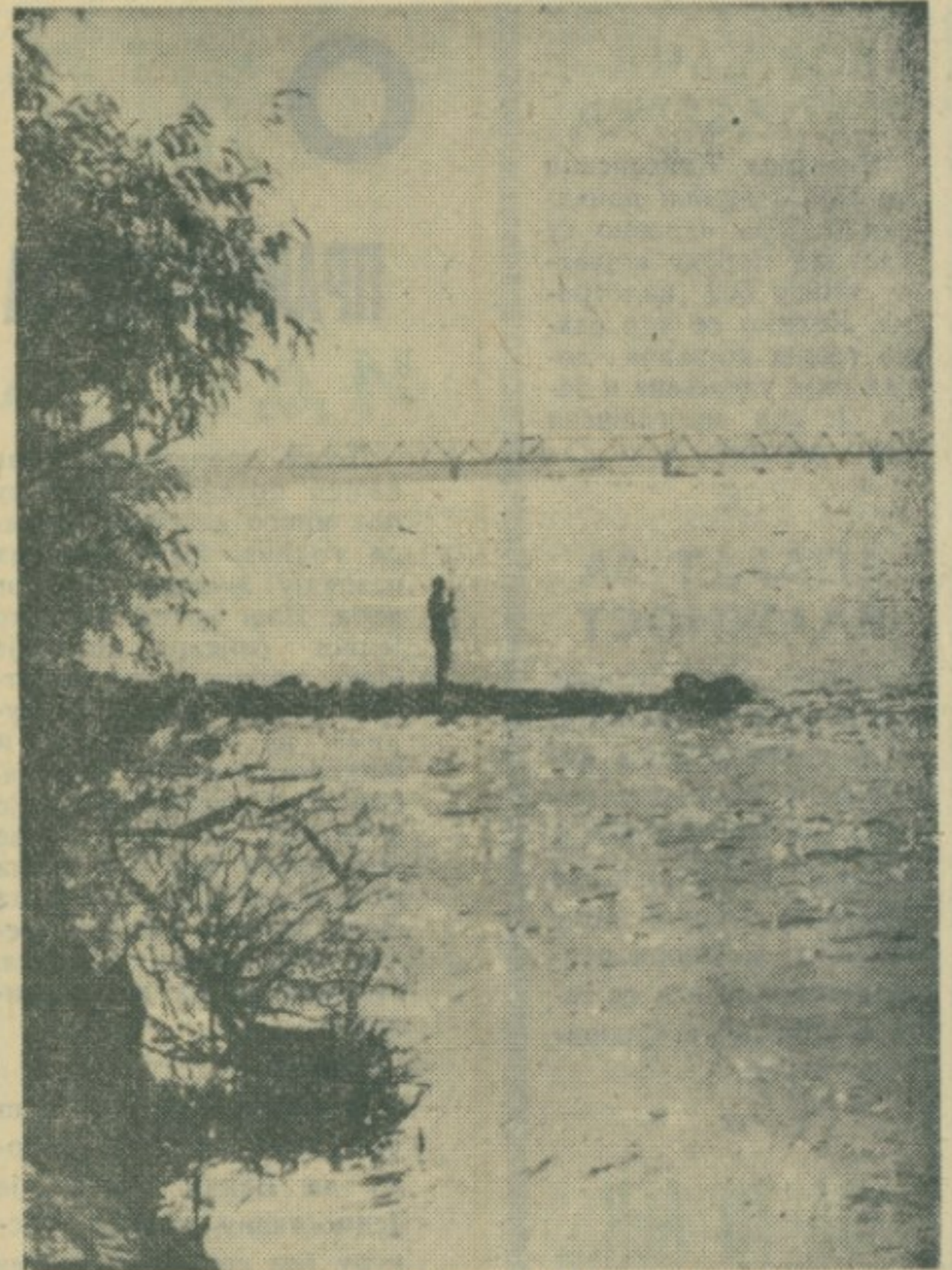
Како се лове буцови

Буцови се углавном лове варалицама, иако у пролеће хоће да иде на глисту спремљену за греча, а у јесен на рибицу или парче рибе намењено смуђу. Најрадије иде на мање варалице, „блинкере“, имитације белих рибица, а исто тако и на такозване „лептирнице“ или „мепсове“, варалице које се врте.

Буцов је такође једна од ретких низинских риба која хоће да зграби вештачку мушицу нарочито у летњим месецима. Зато предострожни риболовац увек када лови буцова, везује варалице и мушицу на педаљ више. То може бити стручак белог перја сопствене израде, а и куповне мушице разних боја, каквих у природи нема, само треба да се веће.

Где треба тражити буцове

Буцов је становник чистих вода чији ток није сувшије брз. То су обично средњи токови наших река. Залази и у

ОВДЕ МОРА БИТИ БУЦОВА

у нашим рекама јадранског слива, али зато је у Подунављу врло честа и обична риба.

У рекама у којима живи буцов се најрађе задржава у лиманима, иза вирована, брзака, поред камењара и подривних обала, иза разних препрека у води и уопште свуда где има јата ситних риба којима се храни. Ушћа канала или рукаваца буцов понекад просто блокирају. Уосталом буцове и не тре-

шају на свој плен тако да се то види издалека. Не зову га Руси узалуд „ждероња“. Када се засити буцов се за неко време смири: лењо плива близу површине воде, као да се сунча.

За право риболовца спортисту нема већег уживања него са варалицом у руци пролазити обалом Дунава тражећи место где се буцов „јавља“, а када такво место нађе, вешто добацити варалицу не би ли га преварио. Због велике прождрљивости буцова то и није тешко. Али и када зграби варалицу, није све готово. Треба га извући из воде, а то није увек лако, јер је буцов јака риба, поготову ако је тежак који килограм, а такви још данас нису реткост у нашим рекама. После лова на буцове, боравка на свежем ваздуху поред воде, човек се осећа освежен, душевно одморан иако понекад физички уморан.

Иако је, као што смо рекли, месо буцова пуно драча и костију, без њега се не може замислити она права „аласка чорба“ која се справља од седам врста риба.

И на крају још нешто: откад се буцов афирмисао као спортска риба, све га је мање у Дунаву, бар оних већих примерака. Зато можда треба већ помишљати да се и он заштити као и друге неке наше рибе, од прекомерног иловљавања.

ЗВЕЧАРКА

Човек се одувек и дивно звечарки и плашио је се у исто време. Стари Астеси су је сматрали за божанство. Индијанска племена у Америци када су хтели да покажу пријатељске намере према неком другом племену слали су стреле увијене у кожу звечарке. Па чак и данас Индијанци племена Копи моле кишу играјући са звечаркама, јер сматрају да је звоњење звечаркиних чеграљки слично грмљавини, а њихов брз напад муњи. И први колонизатори који су стигли у Америку узели су звечарку за свој симбол. Прва америчка застава представљала је сколутану звечарку.

Хватање звечарки

Звечарке се обично лове у пролеће и јесен. Једино кад се ове змије могу наћи у већем броју јесте у тренутку кад напуштају рупе у земљи у пролеће, или када се враћају у њих у јесен да ту преспavaju зиму. Лети звечарке се размиле по шуми, дању спавају а ноћу крећу у потеру за храном.

Лов на звечарке је врло опасан и онај ко би се усудио да сам крене против њих, сигурно би се рђаво провео. Постоје људи чија је професија — хватање звечарки. Они добро познају терен којим се ова змија креће као и начин хватања. И због тога у лов на звечарке треба ићи само са њима. Један од најпознатијих ловаца звечарки у Америци зове се Роберт Вејтс а живи у Аналомику у држави Пен-

са њим у лов на звечарке — односно ко не може да савлада страх пред звечарком, боље је да се одмах врати да га ми после не би враћали мртвог на носилима“.

„Звечарке су обично лене извесно време после изласка из својих јама у пролеће и обично не нападају прву двојицу-тројицу људи који прођу поред њих. Али следећи страда. Међутим, када зариде први пут зубе у месо човека она му даје само лекцију. Том приликом она пусти врло мало отрова јер ниједна змија не жели да троши узалуд своје „оружје“. Али ако је ујед исувише дубок, отров се сам по себи испушта док змија извлачи зубе. Тада нема спаса“ — каже Вејтс.

За више од педесет година колико се бави тим послом, Роберт Вејтс је ухватио ко зна колико звечарки а да га при том ниједна није ујела. Никад није носио неку нарочиту опрему против змија сем обичног штапа који има рашље на врху.

Савршен апарат за убијање

Када се звечарка баци на свој плен онда ју је врло тешко пратити чак и погледом. Мунгоси који са лакоћом хватају кобре немају ниједан проценат наде против муњевитих звечарки. Чим изврши напад она се поново враћа у такозвану „борбени колут“. Када нема никакве опасности, звечарка се сунча на топлој сунци али ни тада се потпуно не опоружи већ прави извесне криквине. Из тог положаја звечар-

ка напада без претходне звучне опомене, нарочито када је изненађена или мрзовољна. Врх репа звечарке покривен је читавим низом рожних прстенова. Када је змија узнеми репа почиње да маше врхом репа тако брзо да ти мали прстенови почну да тару један други и изазивају звук који подсећа на звечку.

Због велике брзине реактовања нико се не усуђује да звечарку хвата руком као што је то случај са другим отровницама. Чак и искусан ловац као што је Вејтс користи за то свој штап. Он се полако као сенка привуче змији и пре него што звечарка има времена да га нападне виљушкасти врх штапа притисне јој главу уза земљу. Тек онда рука може слободно да је шчепала за врат иако она удара репом у нади да ће се ослободити.

Кад ухвати звечарку Вејтс је баци у торбу и пре него што се она снађе торба се затвара и — готово је с њеном слободом. „Пазите да случајно не отворите ту торбу иследи да је унутра храна — рекао је Вејтс једној групи коју је водио у лов на звечар-

„БУЦОВСКО МЕСТО“ НА ДУНАВУ

рукавце, али не тако радо. Ба много тражити. Тамо где их има, они се сами јављају. Кад огладне, почну да јури-

ке. — Верујте и то се дешава. Један човек је помешао торбе и ставио руку у ону где су биле змије да би узео сендвич. И, разуме се, више му сендвич нису били потребни. У нашем послу може се само једном погрешити“.

Змије у аутомобилу

Једном приликом Вејтсу се десило да му се торба поцепала а он то није приметио. Када је стигао кући, змија није било унутра. Мада су се размишљале по целом аутомобилу, ниједна га зачудо није ујела. Требао му је више од десетак дана док је успео да пронађе све змије које су се поксакривале у аутомобилу.

Једна стара пословица каже да је кретање змија једно од четири велике тајне коју ниједан смртник не може да схвати. Неки зоолози сматрају да се змија звечарка креће по земљи брзином од око пет километара на час. Међутим, многи ловци на змије тврде да се оне крећу далеко брже, нарочито када полазе у напад. Вероватно им се у страху од отровнице чини да се змија креће брже него што то оне чине у ствари.

У Америци од свих који умиру од уједа змија на звечарке отпада око 80 одсто а осталих 20 процената на друге отровнице. Али од укупног броја људи — око хиљаду

годишње — које отровнице уједа, умиру само око 30 одсто захваљујући брзом лечењу. Раније се сматрало да је од свих средстава које човек може употребити непосредно после уједа најбољи виски. Када је у Америци било забрањено точење алкохола лекари су имали пуне посла: Сваки час би долазило неко за рецептом против уједа. Испоставило се да је тек сваки пети човек био заиста уједен. Данас лекари тврде да алкохол само убрзава развој отрова путем крви. Треба што пре отићи у болницу, то је једини савет лекара. Исисавање или печење ране не помаже пошто отров продире врло брзо у крвни систем.

Звечарке једу само живу храну. Најрадије хватају мишеве, пацове и друге ситније глодаре. Отров користе више као средство за убијање својих жртава него за одбрану. Ласица, твор, веверица и већи пацови често добро изуједају змију пре него што она успе да их савлада. Због тога звечарка гледа да само једном за рије своје зубе у непријатеља а онда се повлачи чекајући да жртва подлегне. Змија не жваће своју храну већ је само гута.

Као што је речено, звечарка лови искључиво ноћу. Она — као и још неке врсте змија — открива плен помоћу малих

рупица на врху главе у којима је смештена једна врста термостаата помоћу којих откровна присуство плена са топлоом крвљу. Како змије имају више поверења у своје термостаате него у очи, то оне нападају и у електричну сигналицу ако се донесе у њихову близину.

Добијање отрова из зуба змија захтева стручно знање. Отров се ставља у центрифугу која се окреће пет до шест часова а онда се ставља у електрични инкубатор где му се одузима сва вода. После тога замрзава се а мртва на мравном месту. Неки људи у Америци покушали су да чувају звечарке и продају њихов отров. Међутим, лабораторије купују отров само од овлашћених агенција које добро распознају свих седамнаест врста звечарки да се отров једне врсте не би мешао са отровом других врста.

Звечарка је ипак на неки начин корисна. Њихова кожа користи се за израду луксузних предмета, а конзервисано месо звечарке за неке људе представља деликатес. Одгајивачи многе продају зоолошким вртovima. Али њихова највећа вредност је што дају отров који се продаје по цени од 800 долара за 50 грама, а употребљава се за справљање серума и других лекова.

силванији. Вејтс који је већ прешао седамдесету годину изгледа много млађи. Он лично нарочито се поноси својом хладнокрвношћу. „Да нисам био тако хладнокрван, давно бих већ био мртав. Ко се од вас, центамени, плаши — рекао је Вејтс једној групи винара која је желела да побе-

КОРЊАЧА РЕКОРДЕРКА

У заливу Концепсион на Новој земљи канадски рибари недавно су уловили морску корњачу тешку 600 килограма. Колико се зна овако тешка корњача досад није уловљена и зато је ова проглашена рекордерком.

АПАРАТ ЗА ВЛАЖНОСТ

Апарат за мерење влажности земљишта, који у време суше аутоматски ставља у покрет прскалицу, патентиран је у Америци. На мењен је у првом реду великим пољопривредним добрима где се гаји поврће и узгајају птицама цвећа.

И ЗА ТО ЛЕК...

Постоје људи који су алергични на мирис свежје боје. Фармаколози су и за то нашли лек. Извесна материја која се дода масној боји не само што јој одузима непријатан мирис него јој даје пријатну арому неког цвећа. Она делује пет до шест дана, а тада већ и мирис боје испари.

ОТВОРИ ОЧИ

ПРАИСТОРИЈСКА ИДИЛА

Људи представљени на нашем цртежу живели су пре много десетина хиљада година. Научници их називају људима каменог доба. Наш цртеж је дело једног сликара коме је било поручено да илустрира један чланак о људима из праисторије и њиховом начину живота. Слика се вероватно није потрудио да дозна све што наука зна о људима из каменог доба, јер је на свом цртежу начинио седам суштинских грешака. Можете ли да их откријете?

Одговор:

1. Фото-апарат. Још око 1500. године Леонардо да Винчи описао је једноставну камеру опскуру без сочива. Али, тек је 1837. године Француз Дагер пронашао дагеротипију, претечу данашње фотографије.

2. Ручни часовник. Први часовници с точковима у машинерији појавили су се у 13. веку, па и они су употребљавани само на црквеним звонцима. Целне часовнике изумео је 1500. године Петер Хенлајн из Нириберга.

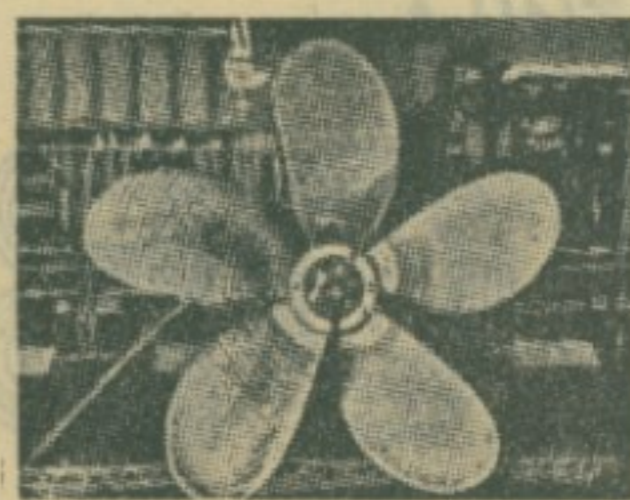
3. Чајник. Бакарно посуђе појавило се тек у бронзаном веку, 2000 година пре наше ере, значи много касније од времена у коме су живели људи каменог доба.

4. Наочаре људи употребљавају тек од 13. века, па и онда су оне изгледале другачије него данас.

5. Књиге су се појавиле тек после проналаска штампарске вештине у 14. веку.

6. Боца. Тек средином бронзаног века људи су научили да праве стакло.

7. Огромне праисторијске животиње живеле су пре око 200 милиона година, пре него што су се људи појавили на земљи.

НАЈВЕЋА ЕЛИСА

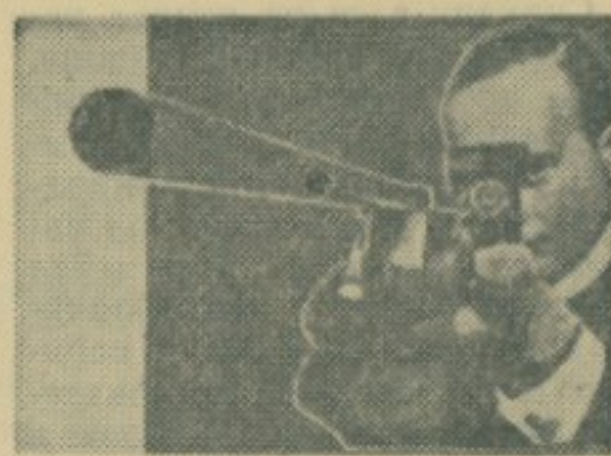
Највећу на свету бродску елису са пет лопатица израдила је од легуре никла и алуминијума јапанска фирма „Кобистил“. Елиса има у пречнику 7,5 метара, тешка је 37,5 тона и биће уграђена на танкер „Токио Мару“ од 150.000 бруто-регистарских тона.

ЗА БРЖЕ «САЗРЕВАЊЕ» БЕТОНА

Трајање грађевинских радова често је диктирано временом које је потребно да би се бетон потпуно стврдио. Понекад треба чекати и по неколико седмица пре него што конструкција може оптеретити. Инжењери и техничари Краковског политехникума пронашли су метод који омогућава да се рок «сазревања» бетона скрати за четири пута. Метод се заснива на одстрањивању ваздуха из положене бетонске масе уз истовремено деловање вибрација што доприноси згушњавању масе и убрзавању хемијских реакција у њој. На овај начин стручњаци су успели да време «сазревања» бетона скрате до на 7 дана при чему је коначна отпорност конструкције повећана за 30 одсто.

ЗА СТРЕЛЦЕ

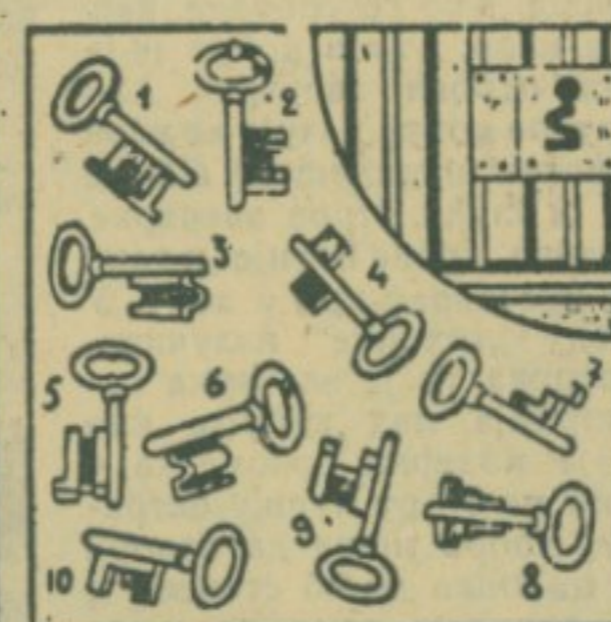
На изложби проналазака одржаној недавно у Нирнбергу приказан је оптички апарат за спортско стрељање који такмичарима омогућава да нишане а да не замире на једно око. То повећава тачност при нишању, не замагљује очи и не утиче неповољно на вид.

НИ ЛОПТА НИ КРУШКА...

Тачна мерења орбита вештачких Земљиних сателита, извршена у америчкој лабораторији Џонса Хопкинса, показала су да Земља нема облик крушке како се раније мислило, већ да више личи на тетраедар. Четири врха тетраедра, од којих сваки заузима површину од неколико хиљада квадратних километара, представљају по једно испупчење на Земљиној лопти чија висина износи око 150 метара. На једном од тих испупчења налази се Ирска, на другом Нова Гвинеја, на трећем један део јужне Африке, а на четвртом Перу.

МАЛИ КЛОВН

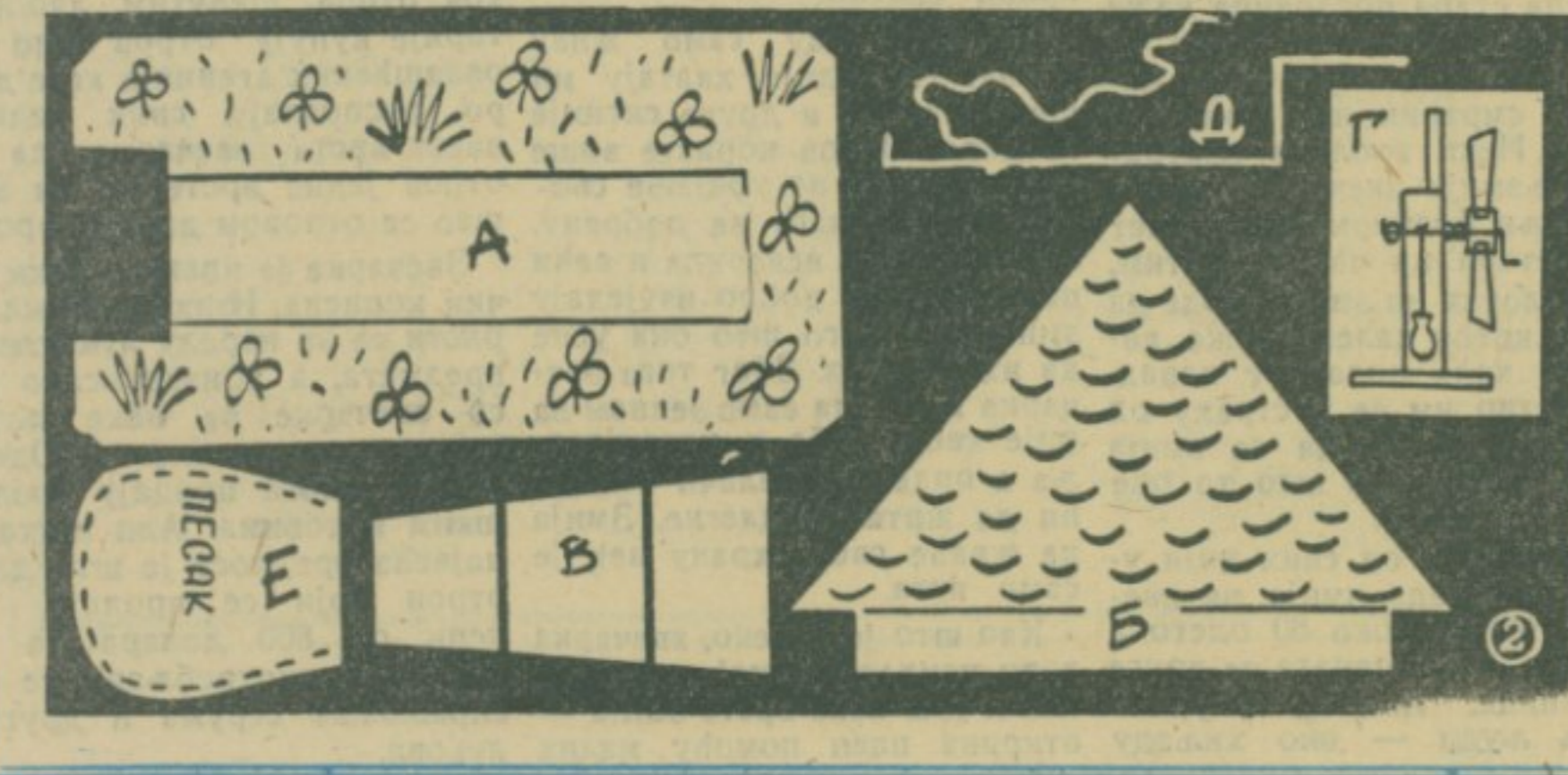
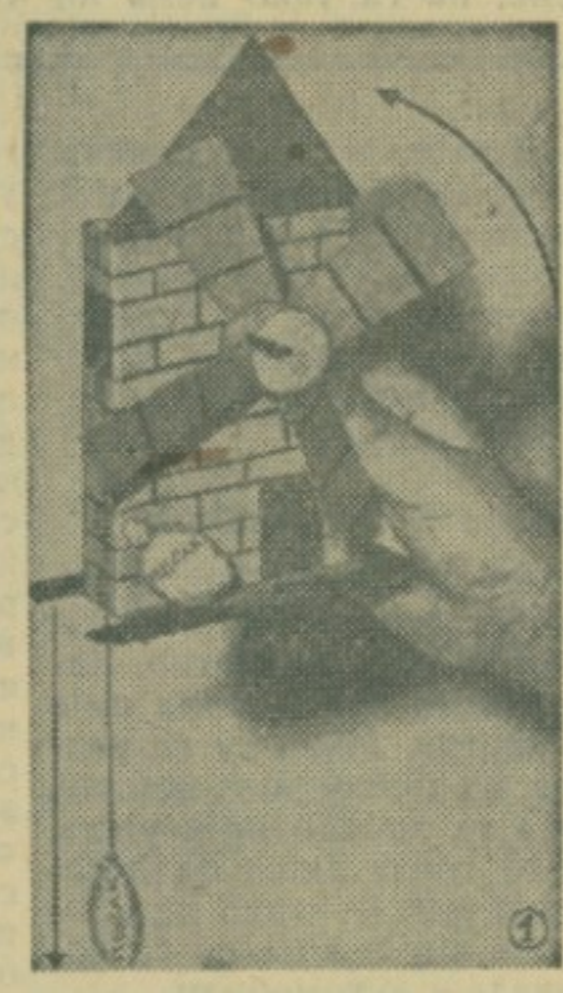

НАПРАВИ САМ

ВЕТРЕЊАЧА ОД КАРТОНА

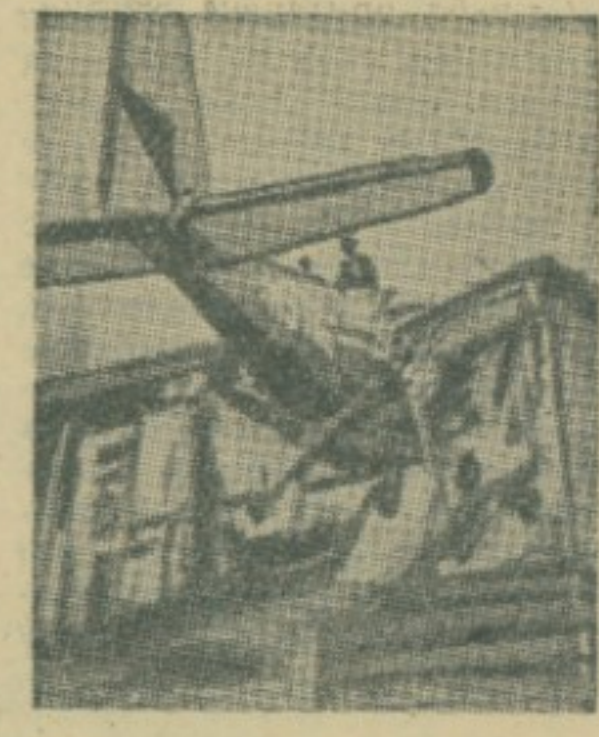
За ветрењачу на нашој слици потребни су вам: празна кутија од шибца, чврсти картон, жесна од платна или најлона, песак или олово, дуга тања жица, лепак и маказе. Како треба да изгледа готова ветрењача показује вам наша слика број 1, а како изгледају делови из којих је она начињена, слика број 2. Крила на ветрењачи покрећу се помоћу цака (који сте сачинили од платна или најлона према нашем цртежу Е) и напунили песком или ставили парче олова. Цак је повезан за ветрењачу жидном омотањом око осе крила. Када се цак пусти да виси у празно, онда се жица око осе одвија и крила на ветрењачи обрћу. Начин прављења ветрењаче: од чврстог картона исеците обе ивице (цртеж А) и залепите на поклопац од кутије шибца. Затим од картона изрежите део обележен са В и залепите га изнад дела А — то ће бити кров на ветрењачи. Четири пута исеците део обележен са В — то ће бити крила ветрењаче а затим их увуците и залепите у пола за пушча од плуте. Добро погледајте наш цртеж Г да бисте према њему монтирали осу Д коју ћете начинити од тање жице. Да би се оса лакше обртала ставите и три перлице као што видите на цртежу Г. Један крај жице завежите у чвор на изласку из запуша а други крај најљепше проузмите кроз мали отвор у унутрашњи део ветрењаче и за њега привезите цак напуњен песком или оловом. Да би ветрењача лепше изгледала обојте је разним бојама или преко ње пређите лаком у боји.

Док су мала Марица и њена мама лепиле разбијени порцулан, мали клон је искористио то што су оне оставиле отворена врата и кренуо на истраживачко путовање по стану. Најпре је стигао у једну собу која је на изглед била празна. Али, страховито се уплашио кад је зачуо један продоран глас: „Стој! Ко је ту?“ Требало му је десетак минута да открије да је у соби један папагај. Птица је „седела“ на малој љуљашци у кавезу. Мали клон јој се пријатељски обратио: „То сам ја, клон. Желим да будемо пријатељи.“ Добро — одговорно му је папагај. — Ако си ми пријатељ ослободи ме из овог затвора. Она велика кутија на столу пуна је кључева. Један од њих отвара мој кавез. Откључај ме, па онда можемо заједно у шетњу. Мали клон радо би помогао свом новом пријатељу, али у кутији се налазило десет различитих кључева. Требало би да пожури јер неко од укућана може да бане у собу и осујети план нових пријатеља. Можете ли да им помогнете и нађете кључ који одговара брави на кавезу?

НЕУСПЕЛО СЛЕТАЊЕ

Пилот-почетник Лео Хајниц предузео је свој први самосталан лет. У тренутку када се одлучио на слетање отказао му је мотор и он је био присиљен да „атерира“ у спаваћу собу неког Џемса Мењуела из Снатла. Приликом овог неуспелог слетања Хајниц је задобио тешке повреде. Средом, од Мењуелових укућана није нико страдао.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) врата дрвета, 6) експлозивно тело, 7) роман И. С. Тургењева, 8) грубо сукино јединица, 11) два сугласника, 12) наземски државни области код старих Римљана, 13) обличје, 15) поза, 16) највећа артерија у организму, 18) музичка нота, 19) чаб, 20) негација, 21) чехословачка новчана јединица, 23) два сугласника, 25) талас, 26) наша покрајина, 28) два слова, 29) грчко острво, 30) статуа, 32) река у Црној Гори, 33) врста мајмуна, 38) англиски романсијер („Манастир и ољшките“), 39) наш познати књижевник („Проклета алија“). Усправно: 1) помоћна наука која прати појаву књига и других штампарских дела, 2) личност из једног Толстојевог романа, 3) хемијски знак за галијум, 4) указ, обзнана, 5) име и презиме наше познате књижевнице („Звездане баладе“), 6) згуснута водена пара у нижим слојевима атмосфере, 8) стока, 10) планина у Црној Гори, 14) пливачки стил, 17) бољња, 21) део браве, 22) град у Сирији, 24) саднице, 27) староседеоци Балканског полуострва, 31) бог природе и демон дивљине код старих Грка, 34) иницијали нашег песника (1874—1943).

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) „Дон Жуан“, 7) рад, 8) савет, 10) Енеја, 12) репа, 13) стопа, 15) трн, 16) тен, 17) НС, 19) ова, 20) калем, 22) алов, 24) Илир, 26) вино, 27) кнџа, 28) гатка, 30) ми, 31) ар, 32) кер, 34) еја, 36) круна, 38) Нера, 40) крос, 41) араба, 42) Ист, 43) Ека, 44) врт.

Усправно: 1) Данте Алигијери, 2) Одеон, 3) Ж(арж) С(кригин), 4) УАР, 5) авет, 6) непромишљеност, 7) респ, 9) Тана, 11) Ј(ован) П(оповић), 14) Ана, 18) слика, 20) квота, 21) Ели, 22) ав, 23) она, 25) ра, 29) Крк, 30) мена, 32) курир, 33) раст, 35) арак, 37) рк, 39) аба.

1	2	3	4	5
6			7	8
9			10	
11			12	
13			14	
15			15	
16			17	
18			18	
19			19	
20			20	
21			21	
22			22	
23			23	
24			24	
25			25	
26			26	
27			27	
28			28	
29			29	
30			30	
31			31	
32			32	
33			33	
34			34	
35			35	
36			36	

БИТКА ЗА БАТЕРИЈУ »МЕРВИЛ«

Британски падобранци потпуковника Теренса Отвеја, уништили су немачку батерију „Мервил“ против које ништа нису могли да учине ни бомбардерски напади „летећих тврђава“. Десантом ових храбрих ратника отпочела је инвазија Нормандије.

Десетак дана пре почетка инвазије на Нормандију, Трећа падобранска бригада 1. британске ваздушнодесантне дивизије дошла је један од најтежих задатака у току свог постојања. Бригада је требало да у ноћи између петог и шестог јуна 1944. године баца у ваздух пет мостова на реци Див и уништи најутврђенију немачку батерију на обали Нормандије, која се налазила код Мервила, у близини ушћа реке Орн у море. Целокупно постројење и опслуживање батерије било је препуштено електронским уређајима. Челичне куполе и бетонске заштите батерије могле су да издрже и директан погодак авионске бомбе од 500 килограма. Када батерија није деловала налазила се тридесетак метара под земљом, док је на површини била тако вешто маскирана да се из ваздуха опште није могла приметити.

Положаји батерије „Мервил“, како је званично називана, доминирали су сектором обале на коју је требало да се искрца лево крило Треће британске дивизије и главним сидриштем флоте, која се једино ту могла закловити до почетка инвазије. Ватра батерије била је тако убитачна да би, ако не буде уништена, изазвала на обали право пустошење и потапање целе Треће британске дивизије.

Служба британске ваздушне обавештајне службе прикупила је о батерији све потребне податке. Ово су били једини подаци о батерији „Мервил“ јер је копненој обавештајној служби практично било немогуће да јој се приближи због јаког полицијског обезбеђења.

Задатак се може извршити

25. маја, командант 1. дивизије позвао је потпуковника Теренса Отвеја, команданта 9.

падобранског батаљона и уручио му све аеро-фото снимке батерије „Мервил“.

— И после свих досадашњих бомбардовања „летећих тврђава“ батерија је остала неомштењена. Проучите овај

материјал и припремите се да ми 6. јуна, тачно у 15 часова и 15 минута јавите да сте задатак извршили. Дају вам и сто бомбардера „ланкастера“, али се немојте уздати у њих.

То је све што је командант дивизије рекао потпуковнику Теренсу.

Потпуковник Теренс Отвеј рођен у Брајтону имао је тада 29 година и командовао је батаљоном од 750 бораца. Био је неустрашив борац и падобранац. Отац му је погинуо у првом светском рату, такође као изванредан ратник. Теренс је размислио о коман-

товим речима и истог дана му се обратио:

— Задатак се може извршити.

Потпуковник Теренс се одмах дао на посао. У близини Њуберија у Уеркширу, пронашао је земљиште слично ономе на којем су били положаји батерије „Мервил“ и затражио од британске владе да откупи терен само за два дана да би могао да увежба своје падобранце. Влада је платила 15.000 фунти жетву коју су Теренсови војници овде изгавили изводећи напад на батерију „Мервил“ два да-

на и две ноћи и то бојево мунџијом.

Ноћ бробе и смрти

После поноћи, 5. јуна, у 12.50 часова, Девети падобрански батаљон потпуковника Теренса, прелетео је обалу Нормандије и упао у снажну немачку противавионску палбу. Небо је било испуњено ватром, димом и челиком. Прелетели су предвиђени рејон искрцавања и искочили код мочваре реке Див. Потпуковник је оставио свој падобран на земљи и пошао на уговорено место, где је требало да се сакупе његови падобранци. Била је потпуно тамна

ноћ. Чули су се страшни крици.

Прва слика коју је командант Теренс угледао била је ужасна. Сви напори шесторице падобранаца да извуку свога другог из живог блата остали су без успеха. Три часа су се сви борили за животе другова. Учесници и очевици ове драме описали су касније ово што су видели у мочварама реке Див као једну од најстрашнијих ноћи прошлога рата. Тачно 192 борца удавила су се у живом блату.

Време је брзо одмицало. Командант Теренс сакупио је

су чули. Падобранци су јуришали с исуканим ножевима. Пуних двадесет минута је трајала борба и гушање падобранаца и немачких војника.

За то време морнарица је са жељом очекивала исход Деветог падобранског батаљона. На 1500 метара изнад батерије кружио је британски бомбардер, очекујући сигнал потпуковника Теренса да је задатак извршен. Било је пет часова, ујутру 6. јуна. Из даљине су се чули тешки британски бомбардери.

Голуб је однео вест

У 5.10 часова, у Лондону су с напетом чекали Теренсов обавештење. Британски авион, који је кружио изнад батерије, спуштао се све ниже. И пилот је изгубио стрпљење. Морнарица је преживљавала последње тренутке пред инвазију. Хоће ли тамо чекати ватра батерије „Мервил“?

Потпуковник Теренс затражио је од бораца ракетни пиштољ. Остало му је још неколико минута да обавести команданта 1. падобранске дивизије да је задатак извршен. Нико од бораца није имао такав пиштољ, сви су остали у мочварама реке Див. Од 200 немачких војника који су бранили батерију, предало се само двадесет. Остали су нашли смрт у лавиринтима батерије, дубоко под земљом. Код једног заробљеника нашли су ракетни пиштољ и потпуковник Теренс је тачно у 5.15 часова испалио ракету.

Вест о победи Деветог падобранског батаљона полетела је кроз стар. Британски бомбардер је прихватио сигнал и пренео га морнарици. Настало је одушевљење. Бродови су кренули ка обали.

Вест о победи ове ноћи потпуковник Теренс послао је голубом. Британска влада и адмиралитет су у првим минутима искрцавања добили Теренсов обавештење:

— Батерија „Мервил“ више не постоји.

Од батерије и њених постројења остали су само остаци расцветалих топовских цеви, које су падобранци експлозивом потпуно уништили. Британски бомбардери „ланкастер“ прелетели су положај батерије и одлетели на друге секторе искрцавања. Њихова помоћ није била потребна падобранцима.

Десте
ли вет
пучи

да...

... сви водопади „на гризају“ стене преко којих се сливају и отуд појава да водопади полако узмичу узводно.

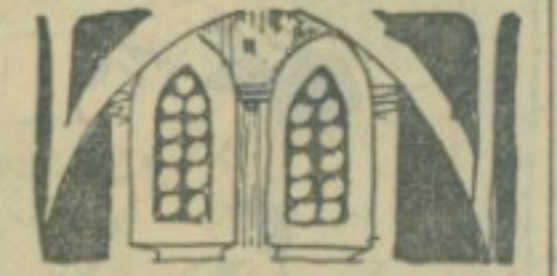
... међупланетарна ракета мора да достигне брзину од 50.000 километара на час, што значи око 14 километара у

секунду да би савладала Земљину тежу и винула се у космос.

... од свих узабраних цветова најдуже се одржи цвет хризантеме.

... све до Хенрика VIII (16. век) у Енглеској су стакла на прозо

рима имале само цркве и племићки дворци.

... на свим Девичанским острвима у Карипском мору постоји свега један телефонски апарат.

... у Индији су много векова пре наше ере гајили петлове али са-

мо за борбу. Тек касније почело је гајење живине ради хране.

... човече лице није симетрично: 90 одсто људи има десну половину лица развијенију од леве.

Сликар проналазач телеграфа

Свима нам је познато да је телеграф пронашао Самјуел Морзе, али мало ко зна да је овај славни амерички проналазач у исто време био и један од највећих сликара портретиста свог доба.

Хиљадама година људи су маштали о томе да на великим растојањима што брже пренесу поруке. Нарочито се после открића Америке и њеног насељавања појавила потреба за брзим успостављањем везе између Новог света и Европе. Млади Американац Самјуел Морзе покушао 1812. године да оствари тај стари сан људског друштва.

Морзе је био један од најталентованијих ђака на Јалском универзитету одакле је родитељима писао да воли све предмете а највише студирање електрицитета. Ипак, највише времена је трошио на сликање минијатура или портрета својих пријатеља на слоновој кости.

Његови родитељи желели су да се он посвети сликарству и, заиста, кад је 1810. године као деветнаестогодишњи младик добио прву награду за сликарство, он је отпу-

товао у Енглеску на даље усавршавање. Тамо је провео неколико година и упознао тадашње европско сликарство. Кад се вратио у Америку живео је углавном од сликања. Међутим, продаја слика ишла је прилично слабо тако је Морзе тешко излазио на крај с новцем. Амерички грађански staleж није умео да цени његове — за оно време напредне — идеје у сликарству. Због тога је он остао сликање и напустио место наставника цртања на Њујоршком универзитету да би се вратио својој старој пасији изучавању електрицитета.

Али за експерименте је требало имати новца, Морзе га није имао. Живео је врло оскудно у малој соби и често био гладан. Међутим, његова љубав према новом послу није знала за границе и он је после пет година непрекидног рада могао 24. јануара

1838. године да објави да је на крају успео да пронађе телеграф.

Међутим, проналазак телеграфа није побољшао његову ситуацију све док Конгрес 1843. године није прихватио телеграф и одобрио 30.000 долара за изградњу прве телеграфске линије.

Прва веза успостављена је са Балтимором годину дана касније. После тога телеграфска мрежа се брзо проширила преко америчког континента.

Тада се појавио нов проблем: требало је повезати Европу са Америком помоћу телеграфа. Скептици су тврдили да од тог посла неће бити ништа, сматрали су да је немогуће поставити кабл преко

Атлантике. Ипак, и поред свих тешкоћа, највише захваљујући Кирису Филду кога није обесхрабрило то што су три покушаја пропала, године 1866. била је успостављена и прва телеграфска веза са Европом.

Самјуел Морзе умро је у 80. години славан и богат, а ипак незадовољан јер је сматрао да је већи сликар него проналазач. Тешио се мишљу да ће бар касније генерације умети да оцене вредност његових слика. И стварно, његове су слике из године у годину добијале све веће признане и данас се његови портрети цене као веома значајна дела америчког сликарства 19. века.

ПРОМАШЕН ЛЕК

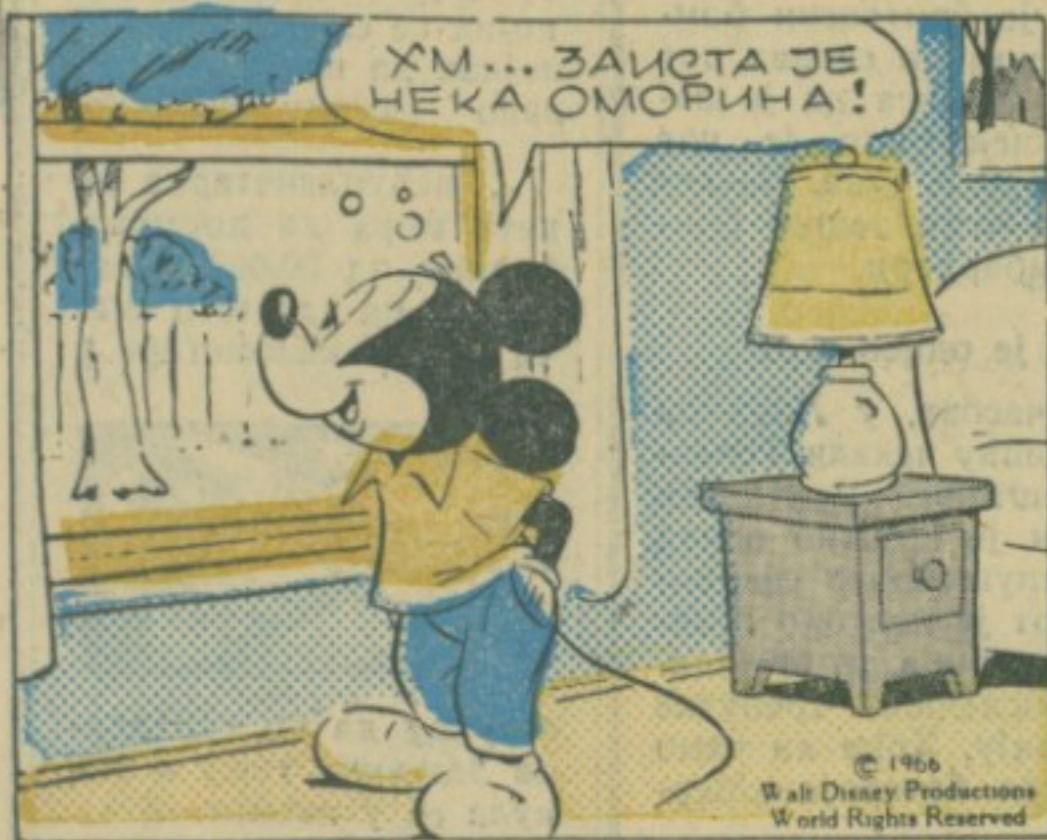
Да би се решио зуба који га је болоо неки Рој Флојд из Њујорка прибегао је старом, провереном али и нешто модернизованом методу: један крај најлонског конц везао је око зуба, а други за последњи вагон железничке

композиције спремне за полетак. Када је воз нагло кренуо Флојд се нашао на бетону перона. Резултат лечења: сломљена рука и три избивена зуба. Зуб који га је болоо остао је на свом месту.

WALT DISNEY

МИКИ

← **ЏОНИ ХАЗАРД** → ФРЕНК РОБИН

